

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905.

Första Kammaren.

N:o 14.

Fredagen den 24 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:
n:o 19, i anledning af väckt motion angående bättre tillgodo-
seende af personlighetsprincipen vid prästval m. m.; och
n:o 20, i anledning af väckt motion om ändring af 18 kap.
16 § strafflagen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran
följande den 22 innevarande februari bordlagda ärenden, nämligen
statsutskottets utlåtanden n:is 7, 18 och 19, lagutskottets utlåtanden
n:is 13—18 äfvensom Första Kammarens ekonomideputerades ut-
låtande n:o 1.

Herr *vice talmannen* aflämnade en af honom m. fl. under-
tecknad motion, n:o 32, angående ändring af § 71 regeringsformen
och § 65 riksdagsordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

På framställning af herr talmannen beslöts, att lagutskot-
tets utlåtanden n:is 19 och 20 skulle sättas främst på föredrag-
ningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,⁴³ e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 25 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den af herr *Lundeberg* m. fl. nästlidne dag afgifna och då bordlagda motion, n:o 32, angående ändring af § 71 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 19 och 20.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 22 och 24 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkten 1.

*Ang. höjning
af anslaget
till extra biträden vid
länsstyrelserna
m. m.*

I den till Riksdagen den 14 januari 1905 aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t i punkten 1 under sjätte hufvudtiteln föreslagit Riksdagen medgifva, att det under anslaget till landsstaterna i länen uppförda reservationsanslag till arfvoden åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden vid länsstyrelserna samt till vikariatsersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän måtte höjas från 140,000 kronor till 155,000 kronor, eller med 15,000 kronor; kommande, i händelse af bifall härtill, anslagstiteln landsstaterna i länen (däraf 140,000 kronor reservationsanslag) med följande ändrade lydelse: »landsstaterna i länen (däraf 155,000 kronor reservationsanslag)» att höjas från 2,728,275 kronor till 2,743,275 kronor, eller med 15,000 kronor.

Utskottet hade i nu föreliggande punkt på andragna skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte höja det under anslaget till landsstaterna i länen uppförda reservationsanslag till arfvoden åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden vid länsstyrelserna samt till vikariatsersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän från 140,000 kronor till 150,000 kronor, eller med 10,000 kronor.

Vid punkten hade afgifvits reservation af friherre *N. A. H. Palmstierna*, hvilken yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, måtte medgifva, att det under anslaget till landsstaterna i länen uppförda reservationsanslag till arfvoden åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden vid länsstyrelserna samt till vikariatsersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän måtte höjas från 140,000 kronor till 155,000 kronor, eller med 15,000 kronor.

Ang. höjning af anslaget till extra biträden vid länsstyrelserna m. m.
(Forts.)

I händelse af bifall härtill, skulle anslagstiteln landsstaterna i länen (däraf 140,000 kronor reservationsanslag) med följande ändrade lydelse: »landsstaterna i länen (däraf 155,000 kronor reservationsanslag)» komma att höjas från 2,728,275 kronor till 2,743,275 kronor, eller med 15,000 kronor.

Herr statsrådet Westring: Statsutskottet har i sitt utlåtande öfver den nu föredragna punkten välvilligt medgifvit det vara utredt, att en höjning utaf anslaget till extra biträden vid länsstyrelserna m. m. är af behovet påkallad. Det är endast i fråga om det belopp, hvarmed höjningen skall äga rum, som utskottets förslag skiljer sig från Kungl. Maj:ts. Med afseende å denna skillnad skall jag anhålla att få yttra några ord i frågan.

Det här förevarande anslaget utgör för närvarande 140,000 kronor, och Kungl. Maj:t har begärt en förhöjning med 15,000 kronor. Utskottet åter har begränsat denna förhöjning till 10,000 kronor och såsom skäl därför åberopat den förestående löneregleringen för landsstaten, hvilken utskottet ansett böra medföra, att man nu borde begränsa förhöjningen till hvad som för den närmaste framtiden vore oundgängligen nödvändigt. Detta resonemang vill jag icke bestrida. Jag tillåter mig dock att uttala tvifvel om, att den af utskottet förordade höjningen skall blifva tillräcklig ens för den närmaste framtiden.

Utaf den redogörelse, som i den kungl. propositionen är införd, framgår det, att hela det nuvarande anslaget, på 25 kronor när, är disponerad genom anvisningar tills vidare att årligen utgå. Emellertid inkommo i slutet af år 1904 ansökningar om förhöjningar i de anvisade anslagen från fem särskilda länsstyrelser. De sålunda begärda förhöjningarna uppgingo tillhoppa till 8,750 kronor, som sålunda begärdes att årligen utgå. För att tillmötesgå dessa anspråk hade Kungl. Maj:t till sitt förfogande allenast en besparing på anslaget, hvilken uppgick till 8,700 kronor. Med anledning däraf kunde Kungl. Maj:t icke bevilja någon anvisning tills vidare, utan man fick inskränka sig till att gifva anvisning för år 1905 och bestämde denna, för att man skulle hafva någon liten reserv, till 7,550 kronor, hvarefter det sålunda förefanns en behållning på 1,150 kronor.

Hvad nu behoven för den närmaste framtiden beträffar, så lär det vara otvifvelaktigt, att det sålunda för år 1905 anvisade beloppet 7,550 kronor fortfarande kommer att vara oundgängligen

*Ang. höjning
af anslaget
till extra bi-
träden vid
länsstyrelserna
m. m.
(Forts.)*

behöfligt. Om nu anslagsökningen bestämmes allenast till 10,000 kronor, skulle Kungl. Maj:t hafva till sitt förfogande, utöfver hvad som redan är taget i anspråk, blott 2,450 kronor om året jämte den behållning, som för närvarande förefinnes, 1,150 kronor.

Vid bedömandet af detta belopp tillräcklighet ber jag att till en början få fästa uppmärksamheten på, att det allt emellanåt inträffar, att för alldeles tillfälliga behöf fordras en anvisning från detta anslag. Jag kan i sådant hänseende erinra därom, att Konungens befallningshafvande i Norrbottens län under nödåret 1903 fick ett särskildt anslag på 3,600 kronor för att kunna gå i land med det oerhördt ökade arbete, som genom denna tillfälliga omständighet ålåg nämnde befallningshafvande. Om jag nu beräknar att för sådana tillfälliga behöf hafva i reserv den omnämnda besparingen på 1,150 kronor, så har jag icke tagit till synnerligen mycket, och då återstå 2,450 kronor om året för att möta ytterligare ökade behöf. Nu är det ju alldeles obestriddigt, att en ökning af anslaget säkerligen kommer att blifva oundgängligen nödvändig år för år. Jag har i mitt anförande till statsrådsprotokollet angifvit skälen därför. Det första skälet är, att Konungens befallningshafvandes göromål år för år ökas. Statistiken visar, att denna ökning är högst betydlig, särskildt i somliga län. Och det är ju ej underligt, att så sker. Detta är närmast en följd af den stigande utvecklingen på alla områden, och därtill kommer, att nästan hvarje år beslutes någon ny författning, som föranleder ökade och ofta högst betydligt ökade göromål för Konungens befallningshafvande, ty åt dem anförtros i allmänhet sådana administrativa anordningar, som följa af nya författnings tillämpning. Jag hänvisar såsom ett exempel till författningen om registrering af föreningar m. m. Därtill kommer, att behöfvet af ökad aflöning för dessa extra biträden vid länsstyrelserna framträder såsom allt mera oafvisligt. Jag vill nu icke ens ifrågasätta en ökning utöfver de maximigränser, som nu äro bestämda, ty det kunde ju måhända anses olämpligt med afseende å den förestående regleringen, ehuru såsom motiv för den ökning, som 1901 begärdes, bland annat anfördes nödvändigheten af att öka de maximiarfvoden, som äro bestämda för extra biträden, hvilka icke äro extra länsnotarier, till något mera än det belopp, som nu är bestämdt. Maximiarfvodet för extra länsnotarier och länsbokhållare är nu 2,000 kronor och för öfriga extra biträden 1,000 kronor, men det är långt ifrån fallet, att alla eller ens de flesta åtnjuta dessa belopp. Det är mycket vanligt, att dessa extra landskanslister och landskontorister åtnjuta arfvoden på 700 å 800 kronor, och att extra länsnotarier hafva 1,500 å 1,800 kronor.

Det är sålunda endast en del, som åtnjuter det maximum, som är stadgadt. Det behöfs icke någon vidlyftig utredning för att påvisa, att dessa siffror äro för låga, och att det måste medföra oerhörda svårigheter för Konungens befallningshafvande att få tillräckligt med folk, som är dugligt och pålitligt. Också klagas det ständigt och jämt öfver denna svårighet.

Under sådana förhållanden är det lätt att inse, att detta lilla belopp, 2,450 kronor, icke skall vara tillräckligt. Statistiken visar, som sagdt, att en årlig ökning har ägt rum under en lång följd af år, och denna årliga ökning har sällan mycket understigit 2,000 kronor. Ponerar jag nu, att för år 1906 behöfves en ökning af 2,000 kronor, så hafva vi för år 1907 450 kr. kvar för att möta den ytterligare ökningen. Det synes mig sålunda vara tämligen tydligt, att detta anslag icke kan räcka ens för den närmaste framtiden.

Med afseende å hvad jag nu anført, och då det är af stor vikt för statsförvaltningen, att de mångskiftande och angelägna åligganden, som Konungens befallningshafvande hafva sig uppdragna, må kunna fullgöras med skyndsamhet och ordning, och då detta icke kan ske utan tillräckliga arbetskrafter, så vore det särdeles välkommet, om Riksdagen ville bevilja den nu af Kungl. Maj:t begärda synnerligen blygsamma förhöjningen.

Ang. höjning af anslaget till extra biträden vid länsstyrelserna m. m.
(Forts.)

Grefve Taube: Som herr statsrådet nyss nämnde, har detta reservationsanslag utgått med 140,000 kronor, och däri har nu af Kungl. Maj:t begärts en ökning af 15,000 kronor. Utskottet åter har för sin del ansett, att ökningen för närvarande skulle kunna begränsas till 10,000 kronor, och har som hufvudsakligt skäl för en sådan begränsning anført, att, då för närvarande en löne-regleringskommitté hade landsstatens omorganisation under behandling, det icke vore lämpligt att för närvarande gå längre, än nödvändigheten kunde kräfva.

Det har nu blifvit meddeladt, att det erfordras 1,000 kronor till lönefyllnad åt en extra länsbokhållare i Malmöhus län, 4,000 kronor för anställande af ytterligare en länsnotarie och en länsbokhållare i Göteborgs och Bohus län, 550 kronor till den tjänsteman i länsstyrelsen i Malmöhus län, hvilken handlägger domänärenden, och 3,200 kronor för tre icke uppgifna landshöfdingeämbeten, hvilka därom gjort framställning. Utskottet har icke tvekat att äfven beträffande denna sista post tillstyrka Riksdagen att lämna sitt bifall och har afrundat summan till 10,000 kronor. 4,450 kronor — d. v. s. de nyss nämnda 3,200 kronor plus 1,250 kronor — skulle således finnas att disponera. Nu är det visserligen sant, att tre landshöfdingeämbeten gjort hemställan om den nyss nämnda tillökningen på 3,200 kronor, men hvilka dessa landshöfdingeämbeten äro, vet åtminstone icke utskottet.

Säkerligen vill ingen på minsta sätt förringa betydelsen af de ansträngande och omfattande arbeten, som utföras af landshöfdingeämbetena; men då löne-regleringskommittén för närvarande arbetar, och man har förhoppning om, att den innan årets slut skall hafva afslutat sina arbeten, så har utskottet för sin del stannat vid att tillstyrka Riksdagen att medgifva en ökning af endast 10,000 kronor, och får jag på de af mig nu anförda skälen yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. höjning
af anslaget
till extra bi-
träden vid
länsstyrelserna
m. m.
(Forts.)

Friherre Palmstierna: Den afprutning, som statsutskottet gjort på Kungl. Maj:ts förslag, består däri, att, då Kungl. Maj:t begärt en ökning af 15,000 kronor, statsutskottet ansett det vara tillräckligt med 10,000 kronor. Jag skulle vilja hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition, hvarmed den reservation, jag tillåtit mig afgifva till utskottets betänkande, öfverensstämmer; och skall jag nu be att få anföra några skäl för detta yrkande.

Konungens befallningshafvandes arbeten hafva, på sätt herr statsrådet och chefen för civildepartementet anfört, på de sista tio åren ökats högst betydligt därigenom, att Konungens befallningshafvande genom en mängd nya författningar fått sig förelagda nya uppgifter. Så har nya väglagen gifvit Konungens befallningshafvande mycket arbete, såsom t. ex. med frågor angående ny vägdelning, tillsättande af särskild nämnd, anläggning af nya vägar, hvarmed ock följer begäran om statsbidrag samt indelning i snöploglag. Vidare hafva de nya värnpliktslagarna med sina massor af listor och bötespåföringar förorsakat ett stort och vidlyftigt arbete. Dessutom har Konungens befallningshafvande fått att handlägga ärenden angående inregistrering af föreningar, angående ombyte af släktnamn, vidare att vidtaga åtgärder med anledning af anmälningar från yrkesinspektörerna samt att på rekvisitioner, som skola hos länsstyrelsen på eget ansvar granskas, utbetala lärarelöner etc.

Man ser sålunda, att det är en hel mängd nya författningar, som medfört ökad arbete för Konungens befallningshafvande. Där- om vore emellertid naturligtvis intet att säga, om det funnes tillräckligt med arbetskrafter. Men dessa senare hafva ej ökats, utan i stället relativt minskats — jag menar därmed, att anslagssumman är densamma, hvaremot pretentionerna på högre aflöning oupphörligt stiga, något som i förening med det ökade arbetet gjort det allt svårare att få tillräckligt med folk.

Utöfver hvad förut nämnts, har Konungens befallningshafvande att afgifva en mängd utlåtanden, såsom i anledning af Riksdagens skrivelser till Konungen äfvensom öfver en hel del större och mindre kommittébetänkanden. Särskildt tager det naturligtvis mycken tid i anspråk att sätta sig in i och afgifva utlåtande öfver sådana betänkanden som exempelvis skogskommitténs, prästlönerregleringskommitténs och Norrlandskommitténs betänkanden. Följden blir också ofta, att landssekreteraren får taga ledigt från de löpande göromålen under en stor del af hösten.

Kungl. Maj:t har nu särskildt begärt anslag för länsstyrelsernas i Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län räkning, och otvifvelaktigt äro dessa de, som äro mest betungade och i första hand behöfva hjälp. Men äfven öfriga länsstyrelser behöfva ökade arbetskrafter och hafva äfven i sina utlåtanden angående lönerregleringen för landsstaterna i de flesta fall begärt en sådan ökning af ganska betydlig omfattning. Och det är att märka, att det icke blott är fråga om ökad aflöning åt innehafvarne af ordinarie platser, utan att man också måste se till, att de

yngre, extra biträdena erhålla ordentliga arvoden. Nu få de sist nämnda vanligen nöja sig med 50 eller 60 kronor i månaden, d. v. s. ungefär lika mycket som en arbetskarl, och med en sådan aflöning kunna de ju ej draga sig fram. För att de ej skola svälta ihjäl, söker man då skaffa dem förordnanden som brännvinskontrollörer eller något dylikt för att bereda dem en extra förtjänst, men då blir man också ofta af med dem. Arbetet har sålunda ökats betydligt, och det gränsar under nuvarande förhållanden nästan till det omöjliga att få detsamma fullgjordt på det sätt, hvarpå det bör ske.

Herr greve och talman! Jag tillåter mig hemställa om bifall till min vid utlåtandet afgifna reservation.

Greve Wachtmeister, Axel: Jag har endast begärt ordet för att på länsstyrelsens i Blekinge län vägnar till alla delar instämma med hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet och friherre Palmstierna yttrat om behovet af ökade arbetskrafter i länsstyrelserna. Det torde nog vara svårt för en utomstående att rätt bedöma detta behof, men för den, som på nära håll iakttagit den oerhördt ökade arbetsbörd, som under de sista åren alltjämt genom nya författningars tillkomst lagts på Konungens befallningshafvande, ter sig den af Kungl. Maj:t nu begärda ökningen i reservationsanslaget såsom visserligen icke för hög, utan snarare väl knappt tillmätt. Statsutskottet medgifver i sin motivering, att behof af ökning föreligger, men har ansett, att det oundgängligaste behovet skulle blifva afhjälpt därigenom, att till Kungl. Maj:ts förfogande ställdes en ökning i reservationsanslaget af 10,000 kronor, däraf 8,750 kronor skulle vara afsedda att möta anslagskrafven på grund af redan inkomna framställningar från fem länsstyrelser, i den mån dessa kraf finnas vara »på oafvisligt behof grundade», och det resterande beloppet eller den ingalunda imponerande summan af 1,250 kronor att möta nya anslagskraf, »som icke kunna afvisas» och som väl i första hand komma att framställas från några eller alla de öfriga 19 länsstyrelserna. I öfrigt hänvisar utskottet till löne-regleringskommittén och anser lämpligast att afvakta denna kommittés betänkande och utredning. Men då det endast är fråga om reservationsanslag och om anslag, som skola beviljas endast för så vidt de äro, för att begagna utskottets egna ord, »på oafvisligt behof grundade», och då de »icke skäligen kunna afvisas», så är det väl icke lämpligt att i afvaktan på den ovissa framtid, då kommittén kan blifva färdig med sitt arbete, binda Kungl. Maj:t och omöjliggöra för Kungl. Maj:t att tillgodose rättmätiga anslagskraf. Ty att de anslag, hvarmed nämnda fem länsstyrelser nu blifvit tillgodosedda, alltjämt fortfarande skola uppfylla villkoret att vara »på oafvisligt behof grundade», är väl alldeles säkert, och lika säkert torde vara, att de 1,250 kronor, som återstå å den af utskottet föreslagna ökningen, icke skola vara tillräckliga för att tillgodose från de öfriga 19 länsstyrel-

Ang. höjning af anslaget till extra biträden vid länsstyrelserna m. m.

(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget
till extra bi-
träden vid
länsstyrelserna
m. m.

(Forts.)

serna framkommande anslagskraf, som »icke kunna skäligen afvisas». På grund häraf ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till friherre Palmstiernas reservation.

Herr Billing: Herr grefve och talman, mina herrar! Innan flera landshöfdingar uppträda för Konungens befallningshafvandes räkning, skall jag be att få besvara hvad nu här blifvit sagdt.

Man har som skäl till bifall till Kungl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets framställning anført, att här är fråga om ett mycket litet belopp, och det erkännes. Den, som suttit några år i statsutskottet och särskildt i dess andra utgiftsafdelning, har icke kunnat undgå att ofta tänka på, huru man i Riksdagen och icke minst i andra utgiftsafdelningen får »sila mygg och svälja kameler». Man får i fråga om t. ex. postens och telegrafens stater på sjätte hufvudtiteln se, huru tjänstemän i hundratals tillsättas och huru lönetillägg beviljas i olika former, och detsamma äger också rum vid de andra hufvudtitlarna, t. ex. den åttonde. Men det är väl ändå statsutskottets skyldighet att sila mygg, när utskottet anser, att dessa mygg gärna kunna bortsilas. Om man nu ser på statsutskottets här föredragna framställning, jämförd med den kungl. propositionen, så tror jag, att herrarne skola medge, att statsutskottet varit synnerligt liberalt i detta fall. Efter vanlig statsutskotts metod — d. v. s. den metoden att icke bevilja anslag utöfver hvad som verkligen är till siffran konstateradt såsom behöfligt — hade här icke bort föreslås till beviljande mer än på sin höjd 8,750 kronor eller kanske rättare sagdt 7,750 kronor. Nu har dock statsutskottet gått utöfver hvad som i kungl. propositionen är till siffran ådagalagdt vara behöfligt. Räknas då så som herr statsrådet gjorde, så skulle det till och med utöfver hvad som bestämdt behöfves och oafsedt statsutskottets förslag finnas mellan 4 och 5 tusen kronor till bestridande af mera tillfälliga utgifter, och om man härtill vill lägga de 3,200 kronorna, hvilkas användning ej specificerats, skulle man komma upp till omkring 8,000 kronor. Detta synes mig vara ovanligt liberalt, och icke blott ovanligt liberalt, utan verkligt liberalt. Härjämte säger ju statsutskottet, att det medger, att det är kanske möjligt, och till och med troligt, ja högst sannolikt, att i detta fall för framtiden kan komma att behöfvas mera än de nu föreslagna 10,000 kronor. Det är ju också ett ganska nobelt uttalande af statsutskottet vid en sådan proposition som den ifrågavarande. Hvad statsutskottet yrkar är endast att man måtte uppskjuta med ytterligare beviljande af medel, antagligen endast ett år.

Herr statsrådet sade, att det inte var nog med de önskingar, som i propositionen blifvit framställda, utan att man också önskade att kunna höja arvvodena till de extra biträdena, och herr statsrådet hänvisade i denna del till hvad som förekom i den kungl. propositionen år 1901. Ja, där var tanken uttalad, men Riksdagen utslöt densamma i sin svarsskrivelse och hvad mer är,

Kungl. Maj:t utfärdade, med anledning af Riksdagens beslut, den 24 januari 1902 ett cirkulär med föreskrift, att arfvodena till dessa extra biträden icke finge utgå med högre belopp än 1,000 kronor.

Det får väl medgifvas, att man, när lönerегleringskommittén håller på att arbeta, bör gå till väga med största försiktighet för att inte föregripa denna kommittés öfverläggningar och förslag, och att man under tiden för dess arbeten icke bör göra flera förändringar än som äro alldeles bestämdt af behovet påkallade. Nu är det icke så som den siste talaren sade, att det är mycket ovisst, när lönerегleringskommitténs förslag i hithörande delar kan föreligga färdigt, utan detsamma torde enligt de upplysningar, jag erhållit, efter all sannolikhet bli färdigt i år. Härtill kommer, att kommittén visserligen icke torde föreslå någon minskning i anslagen till länsstyrelserna, men att däremot det är ganska möjligt, att den kommer att ordna förhållandena, särskildt mellan de ordinarie och de extra ordinarie tjänstemännen, annorlunda än som nu är fallet. Det kan väl då icke vara lämpligt att nu vid denna riksdag bevilja medel utöfver hvad i den kungl. propositionen är ådagalagdt vara af nödvändigheten påkalladt för nästa år. På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Ang. höjning af anslaget till extra biträden vid länsstyrelserna m. m.

(Forts.)

Herr Cavalli: Den föregående ärade talaren fäste uppmärksamheten därpå, att två landshöfdingar hade uppträdt uti ifrågavarande ärende, som rörde länsstyrelserna. Då jag nu tagit till ordet, skall den ärade talaren icke kunna jäfva min opartiskhet, ty om jag än formellt sedt i ännu några månader står kvar såsom ledamot i en länsstyrelse, så har jag dock faktiskt lämnat densamma

En tanke, som många gånger har trängt sig på mig, då jag här i Riksdagen deltagit i förhandlingarna, är förvåning, för att icke säga mera, däröfver, att Riksdagen är så oerhördt njugg, då det gäller tjänstemän i landsstaten, under det att den med frikostighet, efter min uppfattning, tillgodoser ämbetsmän i andra verk. Hvad kan anledningen därtill vara, då dock de flesta representanterna i Riksdagen äro från landsorten? Jag har icke hittills fått något svar på denna fråga och lär väl ej heller få det i dag. Möjligen skulle anledningen kunna vara, att de statens tjänstemän, som det här gäller, äro fåtaliga, obetydliga och kringspredda i hela landet, under det att andra verk hafva stora ämbetsmannakårer, som man tager hänsyn till.

Från statsutskottets sida anfördes såsom en nödvändighet att icke öka anslaget i fråga för mycket, enär lönerегleringskommittén arbetar på en reglering af landsstaten, och den siste talaren trodde, att kommitténs betänkande skulle blifva färdigt detta år. Jag visste uppriktigt sagdt icke, att lönerегleringskommittén hade inom sitt program att uppgöra förslag angående de extra ordinarie tjänstemän, hvarom här är fråga, men

Ang. höjning
af anslaget
till extra bi-
träden vid
länsstyrelserna
m. m.
(Forts.)

äfven om så vore och äfven om betänkandet komme fram i år — jag ber den ärade statsutskottsledamoten om ursäkt, att jag är något tveksam i fråga om tiden för kommittébetänkandens framkomst i allmänhet och ännu mer tveksam om resultaten af desamma —, så kan löneregleringskommitténs betänkande dock icke föreläggas Riksdagen nästa år, utan icke förrän år 1907, och löneregleringen skulle i sådant fall inträda under år 1908. Men jag vågar påstå, att de af oss, som äro här vid 1907 års riksdag, icke heller då få se någon proposition i ämnet, därför att en sådan ej hunnit framläggas.

Under den omfattande verksamhet på olika områden, som den siste talaren har, ser han, därom är jag öfvertygad, nästan hvarje dag skrivelser från de länsstyrelser, med hvilka han kommer i beröring, och han kan därför i någon mån bedöma deras arbeten. Och, mina herrar, länsstyrelsernas arbete — jag har en mångårig erfarenhet däraf — är så vidsträckt, så omfattande, så betungande, att den dag snart kommer, då länsstyrelserna i de stora länen ej kunna utan afsevärd tillökning i nuvarande arbetskraft fungera; och att de kunnat det hitintills visar, att hos dem nedlagts mycken möda, mycket arbete, icke minst af dessa små, hvilket arbete förtjänar en bättre belöning än en afprutning på det icke allt för stora anslag, som Kungl. Maj:t för deras aflönande begärt.

Den siste ärade talaren nämnde, att Kungl. Maj:t förordnat, att arfvodet till dessa extra biträden ej får öfverstiga 1,000 kronor. Ja, det är alldeles riktigt; men huru många af dessa biträden ha nu 1,000 kronor i arfvode? Jo, i den största länsstyrelsen i riket är det *en* på hvar afdelning, medan de andra ha mindre — 800 till 900 kronor de sista åren, därförut 700 kronor. Hvad kräfvades af dem för arbete? Jo, i den länsstyrelsen minst sju timmar om dagen, och därutöfver hvad som kan påfordras, äfven söndagsarbete. Sålunda ett intensivt, betungande och, efter allt att döma, otacksamt arbete, ty hvilken framtid står dem i regel öppen? Endast befördran till de sämst aflönade befattningar i vårt land.

Den siste ärade talaren sade, att om icke statsutskottet varit så ovanligt liberalt, så verkligt liberalt, eller till och med nobelt, skulle man ha stannat vid 8,750 kronor — det skulle ha varit konsekvent af utskottet. Det är förmätet, möjligen, af mig att bestrida detta; men, såvidt jag vet, har statsutskottet hitintills alltid föreslagit belopp, gående utöfver hvad för tillfället behöfts till dessa extra biträden, men denna gång har man förminskat det begärda beloppet med 5,000 kronor.

Då jag vågar tro, att kammarens ledamöter hafva något intresse för denna sak, skall jag tillägga några ord. Jag ber att få upplysa, att i den länsstyrelse, om hvilken jag nyss talade, utgjorde medeltalet nyinkomna ärenden under hvar och ett af åren 1879, 1880 och 1881 — märk väl medeltalet — 14,344, men under hvartera af åren 1901, 1902 och 1903 också nyinkomna 27,217. Talar icke detta om en arbetsprodukt, som redan i och

för sig, utan att ingå på arbetskvaliteten, visar behovet af det af Kungl. Maj:t begärda anslaget?

Friherre Palmstierna lämnade en redogörelse för de nya författningar, som tillkommit under de sista åren och för sin tillämpning kräva länsstyrelsernas medverkan. Jag tror nu, att denna förteckning skulle kunna suppleras något, men det behöfs icke. Låt oss blott betänka, att, med undantag för rena lagfrågor, det knappast stiftats en enda förordning, som icke för länsstyrelserna medför ökad arbete, ökad ansvar; och dock äro länsstyrelsernas ordinarie arbetskrafter ännu i dag desamma som redan för femtio år sedan.

Så en sak till — hvarför skall man hos länsstyrelserna tillskapa en sådan institution af extra ordinarie tjänstemän för ordinarie göromål, som ej kunna utan deras biträde besörjas? I detta hänseende har en märklig procentförändring inträdt. I det län, hvarom jag talar, funnos år 1879 fem extra ordinarie tjänstemän emot tio ordinarie, landshöfdingen inberäknad. Men i den dag, som i dag är, har man där tretton extra ordinarie tjänstemän mot, fortfarande, tio ordinarie.

Ja, mina herrar, jag ber Eder ursäktas, att jag upptagit tiden med en skildring af, huru några små obetydliga extra tjänstemän ha det ställt; men jag känner denna kammare väl och vet, att den har medkänsla för de små och obetydliga. Att här behöfves det af Kungl. Maj:t begärda anslaget för att ställas till länsstyrelsernas förfogande under budgetåret, är alldeles visst. Och det veta och se vi, att länsstyrelserna i det längsta draga sig för att komma fram med nya anspråk äfvensom att dessa noga synas och granskas af Kungl. Maj:t, innan de beviljas.

På grund af hvad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till friherre Palmstiernas reservation.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed afslutad, gjorde herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af förhandlingarna, i enlighet med de under öfverläggningen framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att *dels* medgifva, att för år 1905, under förutsättning att dyrtidstillägg i allmänhet komme att för samma år utgå, finge till de postinspektörer,

Ang. höjning af anslaget till extra biträden vid länsstyrelserna m. m.
(Forts.)

som före 1903 års ingång tillträdit sina befattningar och som, i följd af upphörandet i sammanhang med den med samma års ingång vidtagna lönereglering för postverket af dittills till postinspektörerna utgående dyrtidstillägg, lidit inkomstminskning, utgå personliga aflöningstillägg, motsvarande för enhvar af dem det till honom under år 1902 utgående dyrtidstillägg, samt att de belopp, som erfordrades för bestridande af dessa aflöningstillägg, finge utgå af postverkets öfverskottsmedel, dels, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 14 januari 1905 tillstyrkta ändringarna i postverkets stater, för år 1906 bestämma postverkets anslag, förslagsvis beräknadt, till 15,685,000 kronor, att utgå direkt af postmedlen, hvarigenom anslaget till postverket skulle ökas med 582,000 kronor, dels ock medgifva, att såväl den behållna inkomsten af de under åren 1903 och 1904 af generalpoststyrelsen verkställda försäljningarna af äldre handlingar och makulerade frimärken som ock den behållning, hvilken framdeles kunde uppstå vid försäljning af postverket tillhörig makulatur och sådana äldre handlingar jämte därå anbragta makulerade frimärken, till hvilkas afyttrande generalpoststyrelsen erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd, finge öfverlämnas till den i 26 § af kungl. instruktionen för styrelsen den 31 december 1902 omförmälda kassa för understöd åt änkor och barn eller personer, som varit vid postverket anställda.

I sammanhang med ofvan omförmälda förslag hade utskottet till behandling förehaft en af herr J. Eriksson i Vallsta inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 112), hvori föreslagits, att Riksdagen ville från 1906 års början och framgent under hennes återstående lifstid tilldela förra föreståndaren vid Färila poststation i Gäfleborgs län Erika Elisabeth Holmstedt ett årligt åldersunderstöd eller pension af 300 kronor, enligt villkor och bestämmelser, som af Riksdagen kunde närmare beslutas.

Angående personliga aflöningstillägg åt vissa postinspektörer.

I den nu föreliggande punkten hade utskottet på angifna skäl hemställt i *mom. a*, att Riksdagen i enlighet med hvad af Kungl. Maj:ts föreslagits och med afslag å herr Erikssons ofvanberörda motion, måtte medgifva, att för år 1905, under förutsättning att dyrtidstillägg i allmänhet komme att för samma år utgå, finge till de postinspektörer, som före 1903 års ingång tillträdit sina befattningar och som i följd af upphörandet i sammanhang med den med samma års ingång vidtagna lönereglering för postverket af dittills till postinspektörerna utgående dyrtidstillägg lidit inkomstminskning, utgå personliga aflöningstillägg, motsvarande för enhvar af dem det till honom under år 1902 utgående dyrtidstillägg, samt att de belopp, som erfordrades för bestridande af dessa aflöningstillägg, finge utgå af postverkets öfverskottsmedel.

Herr Billing: Jag anhåller blott att få föreslå en liten ändring i motiveringen. Om de här omtalade postinspektörerna

trodde man i statsutskottet, att de fått sina senaste förordnanden före år 1903; men sedermera har till vår kännedom kommit, att dessa förordnanden förnyats i december 1904. Jag hemställer därför, att i det stycke å sid. 7, som börjar med orden »Emot Kungl. Maj:ts förslag», de å styckets två sista rader förekommande orden »det dem före år 1903 gifna förordnande omfattar» måtte utbytas mot orden »de för dem nu gällande förordnanden omfatta».

Angående personliga af-löningstillägg åt vissa post-inspektörer.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande moment hemställt.

Beträffande härefter motiveringen beslöt kammaren på gjord proposition, i enlighet med herr *Billings* yrkande, att det stycke, som å sid. 7 i det tryckta utlåtandet började med orden: »Emot Kungl. Maj:ts förslag», skulle godkännas med den ändring, att de två sista raderna erhöles följande lydelse: postinspektörer utöfver den tid, som de för dem nu gällande förordnanden omfatta.

Mom. b) och c).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 4—6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8 och 9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—33.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34.

Lades till handlingarna.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 22 och 24 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående en väganläggning inom Norrbottens län mellan

Ang. en väganläggning i Norrbottens län.

Ang. en väg- Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi
anläggning i socken med biväg till Idivuoma gästgifvaregård.
Norrbottnens län.

(Forts.) Uti ifrågakarande proposition (n:o 8) af den 31 december 1904 hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att till anläggning af väg inom Norrbottens län mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvaregård, anslag måtte, under i statsrådsprotokollet angifna villkor och förutsättning, kunna från af Riksdagen till vägbyggnader beviljade medel anvisas utan iakttagande af det för vägbyggnadsfondens anlåtande i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke finge utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för väganläggningen beräknade kostnaden.

Utskottet hade på andragna grunder hemställt, »att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att till anläggning af väg om 3,6 meters bredd inom Norrbottens län mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvaregård anslag må, under villkor att för väganläggningen behöflig, enskilda tillhörig eller af enskilde brukad jord skall utan ersättning upplåtas samt att vederbörande väghållningsskyldige förbinda sig dels att, i enlighet med hvad af utskottet här ofvan yttrats, med arbetsprestationer in natura bidraga till väganläggningen, dels ock att för framtiden underhålla vägen, kunna från af Riksdagen till vägbyggnader beviljade medel anvisas utan iakttagande af det för vägbyggnadsfondens anlåtande i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke må utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för väganläggningen beräknade kostnaden».

Herr Fahlbeck: Det kan till äfventyrs förvåna Eder, mina herrar, att jag begärt ordet i en fråga som denna, men bakom den anslagsbegäran, som här föreligger, finnes en stor principfråga, hvilken jag för min del icke vill låta gå obeaktad förbi. Innan jag emellertid ingår därpå, må det tillåtas mig att något tala om hvad som hör, kan jag säga, till sakens förhistoria.

Det är icke första gången, som Enontekis socknemän hafva varit inför Riksdagen med sina äskanden. År 1903 fingo de sig anvisadt ett skogsanslag. Angående detta vill jag erinra om följande. Sedan Kungl. Maj:t år 1894 förordnat, att det skulle tilldelas nämnda socknemän något skog inom socknen, aflåto dessa år 1897 en skrifvelse, hvori de anhöllo, att de i stället för det dem tillämnade anslaget inom socknen skulle få ett sådant anorstädes. Denna anhållan motiverades därmed, att det som erbjöds dem var så dåligt och de själfve så fattiga, och slutligen — det var det viktigaste skälet — emedan de väntade, att den ifrågasatta vägen, den om hvilken vi nu skola besluta, skulle vålla dem så stora kostnader i anläggning och underhåll. Till

sist yttrade de i sin skrifvelse ganska naivt, att, om Kungl. Maj:t ej funne skäl att bevilja det äskade skogsanslaget, Kungl. Maj:t likväl måtte bereda kommunen någon annan lika stor inkomst. Socknemännens begäran tillstyrktes af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, landtmäteristyrelsen och kammarkollegium, medan däremot domänstyrelsen afstyrkte densamma. Slutet blef, att socknemännen fingo sig tilldeladt i en angränsande socken ett skogsanslag på i rundt tal 7,000 hektar. Hvad innebär nu detta? Jo, att Enontekis socknemän, som icke kunna lefva på sina små hemman utan därtill behöfva af staten få anslag, i verkligheten äro redan nu ett slags *statspensionärer*.

Jag har nämnt detta i förbigående på en gång som inledning och illustration till den föreliggande frågan, till hvilken jag nu öfvergår.

Enontekis socken är ur många synpunkter en intressant del af vårt land, som helt visst få, om ens någon, här i kammaren sett. Den är den längst i norr uppskjutande delen däraf och utgöres till sin natur väsentligen af tundror och blott till en mindre del af skogbärande mark. Befolkningen i Enontekis räknade enligt egen uppgift år 1897 450 bofasta personer, män, kvinnor och barn. Lapparna, som där finnas, uppgå till 800 å 900 individer. Totala folkmängdssiffran för Enontekis är således mellan 1,200 och 1,300 personer, hvaraf, som nämnt är, den bofasta befolkningen, hvilken här uteslutande är att beakta, utgör omkring 450 personer af olika kön och åldrar. Såsom utskottets utlåtande meddelar, är sammanlagda taxeringsvärdet å jordbruksfastighet inom socknen, för hvilken bevillning erlägges, allenast 67,800 kronor och å annan fastighet 1,300 kronor, under det att sammanlagda beskattningsbara inkomsten uppgår till 11,720 kronor och inkomstskatten till 72 kronor. Detta är hvad vi i befolkningsstatistiskt och skattestatistiskt afseende hafva att fästa oss vid.

Man frågar sig nu, hvilka äro motiven för begäran om väganläggning uppe i dessa glest befolkade obygdar, en väganläggning som beräknas kosta 205,000 kronor, och för hvilken af socknemännen icke begäres det vanliga tillskottet eller $\frac{1}{3}$ af kostnaden? Nå, därom säger jag ingenting, ty skall vägen byggas, må de enligt min mening gärna slippa betala denna $\frac{1}{3}$, då de i allt fall icke kunna det, men det är själfva vägens tillkomst som spörsmålet gäller. Finnes det verkligen skäl för en så stor utgift från det allmännas sida, som här ifrågasättes? Och hvilka äro dessa? Endast antydningar därom stå att finna uti betänkan det och främst bland dessa naturligen, att det öfver hufvud finnes 450 personer, män, kvinnor och barn, däruppe i ödemarken och vidare, att *fattigdomen* ibland dem är stor och i följd däraf deras ställning ytterst svår och ömmande. Att deras fattigdom är stor och att ur många synpunkter det kan förefinnas ömmande omständigheter att i fråga om dem taga i betraktande, det förnekar ingen; men, mina herrar, icke kan det förhållandet

Ang. en väganläggning i Norrbottens län.
(Forts.)

Ang. en väg-
anläggning i
Norrbottens
län.
(Forts.)

användas som skäl för så stora uppoffringar å det allmännas sida, ty man behöfver blott generalisera det för att finna dess ohållbarhet. Det finnes många fattiga kommuner i riket, och fattigdomen i och för sig är intet skäl, hvarför staten skall göra slika uppoffringar i detta fall lika litet som i andra. Att det är synd om Enontekis nybyggare både för deras fattigdom och emedan de lefva afstängda och aldrig haft en ordentlig väg — det kan man ju gärna säga. Men mest är det synd om dem därför, att de öfver hufvud taget finnas där uppe. I alla händelser kan detta icke vara tillräcklig grund för att staten skall göra stora uppoffringar för att bereda dem tillfälle att fortsätta denna bedröfliga existens.

Vidare heter det, att vägen skulle medföra en utveckling af deras ekonomiska förhållanden. Vore detta fallet, så kunde häruti ligga ett skäl för densamma, det medgifves. Men jordbruket bär sig icke, ty sädesodlingen går icke och boskapsskötseln har inga utsikter till vidare utveckling; och särskildt förstår jag icke, huru denna väg skulle kunna åstadkomma en sådan. Det är visserligen en allmän fras, att af kommunikationer skapas utvecklingsmöjligheter, men hvar skulle de finnas på Enontekis tundra? Säkert är, att den utveckling, som möjligen skulle i något nu okänt afseende vinnas, icke på något sätt svarar emot de kostnader, hvarmed densamma skulle köpas.

Utom dessa, man kan säga, privata ekonomiska skäl till vägens byggande förebäres äfven ett *allmänt* intresse, men hvaret det består, det säges icke. För min del vägar jag bestämdt förneka, att ett sådant finnes. Ty kan det vara ett allmänt intresse, att så mycket skall offras, för att dessa 450 personer skola få en väg, och därmed en i sig själf otjänlig bosättning å statens sida upprätthållas? Man måste i afseende på ett lands befolkningspolitik och ekonomi noga tänka sig för. Det går verkligen icke an att, blott därför att ett människostänk kastats dit upp i ödemarken, betrakta det som en förpliktelse för samhället att offra stora summor på dem, som dän behagat slå sig ned. I stället för att verka koncentrerande, hvilket bör vara grundtanken i all befolknings- och ekonomisk politik, innebär detta vägföretag ett förspridande. Vore vårt land utomordentligt rikt, betydde det ej så mycket, om vi vräkte ut dessa penningar på tundraerna däruppe. Men då vi ingalunda hafva öfverflödiga tillgångar, gäller det, mina herrar, att väl hushålla med det, som finns, och väl balansera utgifter med motsvarande inkomster och fördelar. Det är icke någon nationell vinst att där uppe hafva denna obetydliga befolkning och för dess skull offra så mycket. Ty, mina herrar, det är icke nog med denna väg. Det är mycket annat som också kräfves.

I en skrifvelse, som domaren i Öfver-Torneå tingslag afgaf — jag tror det var år 1902 — till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, säger han, att utom de utgifter, som förestå för vägen, påkallas utgifter för ny kyrka, ny prästgårds-

byggnad och nytt tingshus. Finns det någon sund ekonomisk politik i att däruppe göra alla dessa omkostnader? Nej, det är att försprida de krafter, som vi hafva, i stället för att samla och utveckla dem. Det är icke någon fördel för landet, jag upp-repar det, att äga odlad bygd där uppe, en bygd, som vi här nere skulle kalla obygd. Befolkningstätheten är i vårt land mycket ringa, hvilket betyder, att vi hafva utomordentligt godt utrym-me för Enontekis bebyggare i södra och mellersta delarna af riket. Vi behöfva sannerligen icke tillgripa dessa yttersta poster för mänsklig bosättning och på dem offra något, för att få bekvämt utrymme för allt det folk, som vi äga och någonsin kunna få. Det är ur allmän synpunkt, såvidt jag kan förstå, intet som talar för, utan allt emot att offra något för dessa fattiga sock-nemän i Enontekis.

Slutligen hafva vi de *militära* skäl, som anförts för vägan-läggningen. Det har uti den kungl. propositionen och sedermera uti statsutskottets utlåtande på sidan 5 intagits ett uttalande af chefen för generalstaben. Denne har framhållit, att vägen borde vara af en viss bredd o. s. v., men har för öfrigt icke gjort någon anmärkning emot den. Det är förmätet af mig att våga hysa en fråga från chefen för generalstaben afvikande mening i denna fråga. Jag kan nämligen, oaktadt jag ingenting förstår af mili-tära ting, icke underlåta att anmärka, att, om denna väg bygges, det lämnas en rak infallsväg för en norr ifrån framträngande fiende mot den svenska försvarslinjen. Såvidt jag känner till, är den svenska försvarslinjen belägen något öster om Boden. Om denna väg bygges, skall från finska gränsen gå rakt söder ut öfver Vit-tangi till Gellivare en för trupper trafikabel infallslinje. På den vägen skulle således fienden kunna komma in norr om och i ryg-gen på den svenska uppställningen vid Boden. Genom vägan-läggningen skulle vidare den föreslagna inlandsbanan, för hvilken många här i kammaren intressera sig, blifva fullkomligt värdelös, ty fienden kunde då utan vidare afskära nämnda bana, som där-igenom blefve komplett värdelös. Det kan hända, att detta är fantasier af en, som icke är fackman, men jag ber eder att se på kartan och begagna edert eget omdöme.

Nåväl, hvad är slutet på det långa talet? Slutet är det, att dessa fattiga socknemän i Enontekis skulle hjälpas på ett helt annat sätt. Kronan bör köpa deras jord och alla deras eländiga hemman för den summa, som man kan komma öfverens om, och som säkerligen icke skulle uppgå till det belopp, som vägen kostar. I Enontekis uppgår taxeringsvärdet till inemot 70,000 kronor. Antag, att man betalade det dubbla värdet, så sluppe man likväl mycket billigare undan. Sedan kunde befolkningen där uppe, om den så önskade, flytta till andra hemman söder ut och till trakter, som, om de ock enligt vår uppfattning kunde vara ganska klana, dock i jämförelse med Enontekis äro som ett paradis. Detta vore en på en gång sund och människovänlig politik i afseende å dessa våra yttersta gränsposter. Hvad jag nu sagt gäller för

Ang. en väg-anläggning i Norrbottens län.
(Forts.)

Ang. en väg-
anläggning i
Norrbottens
län.
(Forts.)

öfrigt icke endast om Enontekis, utan precis detsamma om alla de 4 nordligaste tingslagen. Jag skall be att få meddela några statistiska uppgifter om dem. Folkmängden utgjorde år 1900 i i Enontekis lappmarks tingslag 1,266 personer, i Juckasjärvi lappmarks tingslag 3,048 personer, i Pajala 4,584 personer och i Korpilombolo 3,235 personer eller tillhopa för dessa fyra tingslag 12,223 personer. Då nu dessa tingslags areal är 27,863 kvadratkilometer — alltså fullt ut lika stor som Skåne, Halland, Blekinge, Bohuslän och Gottland tillsammans — så kommer det blott 0,4 person på hvarje kvadratkilometer. Dessutom är väl att märka, att denna fåtaliga befolkning utgöres till större delen af nomadiserande lappar och inflyttade finnar, mest löst folk; och blott några få tusen personer äro svenske nybyggare.

Men hvartill tjänar här en bosättning, hvartill tjäna nybyggen? Allt borde här vara ödemark och skogsmark i kronans hand. Särskildt ur militärisk synpunkt skulle ett dylikt förhållande vara värderikt, synes mig. Om de gamla germanerna berättar Tacitus, att de hade den taktiken, att de för att försvara sig blottade gränserna på bebyggare. På det sättet lade de emellan sig och fienden stora områden, bestående af skogar och moras. Hvad oss beträffar, så hade ett dylikt tillvägagångssätt, kanske varit det bästa försvaret för öfre Norrland. Man hade med det möjligen sluppit ifrån Bodens befästning och mycket mera. Om dessa gränstrakter vore öde skogsmark i statens hand, och, förutom nomadiserande lappar, ingen bofast befolkning funnes mer än kronobetjäningen, som skulle sköta skogarna, så vore landet lättare att försvara, synes mig, än som det nu är med bygd här och hvar och goda vägar för en infallande fiende. Jag nämnde lapparna, som af en sådan anordning, som den jag förordat, skulle få den största fördelen. För lapparna hafva nybyggarna städse varit en olycka. Tag bort nybyggarna där uppe, där det ändock aldrig kan bli någon bygd af värde, och låt lapparna ensamma existera där. Det är den enda befolkning, som dessa obygderna tåla och som där bör finnas. Därför hvad nu den föreliggande frågan och Enontekis socknemän beträffar, så synes mig uppenbart, att alla skäl, nationalekonomiska, befolkningsstatistiska och militära, tala för, att man bör köpa ut dem, och att man icke bör genom stora statsanslag understödja en bosättning i dessa trakter.

Herr talman, jag anhåller om afslag å utskottets förevarande hemställan.

Herr Berg, Lars: Jag hade visserligen icke tänkt att besvära kammaren med något yttrande i denna sak, som enligt min åsikt föreligger i ett gynnsamt skick, men den föregående talarens mirakulösa påståenden och åsikter göra, att jag, som — tvärt emot hans förmodan — är en af de kammarens ledamöter, som mer än en gång besökt Enontekis och dessutom har äran att här i kammaren vara en representant för denna landsdel, anser mig skyldig att med några ord bemöta den siste ärade talaren.

Han frågade först: hvarför bygga vi vägar i dessa landsdelar? Jo, genom denna landsdel, Enontekis, går af ålder en viktig, en naturlig och jämförelsevis mycket begagnad samfärdselled mellan Sverige och Norge, mellan Atlanten och Bottniska viken. Denna led har af ålder ansetts så viktig, att staten för mycket lång tid sedan efter Kängämä älf upplåtit nybyggen, som nu försetts med åbor och öfvertagits af staten såsom andra så kallade »fjällstugor», på ett par tre mils afstånd från hvarandra för att kunna understödja såväl vägfarande både vinter och sommar som nomadiserande lappar vid deras färder från det ena riket till det andra. Det är sannolikt tusentals år, som lapparna flyttat här fram och åter mellan rikena. Sedan många sekler tillbaka har jämväl en fastboende nybyggarebefolkning här slagit sig ner såsom delägare i renskötseln och intressent eller mellanhand i byteshandeln. Båda näringarna behöfva och stöda hvarandra. Lapparna skulle eljest icke utan detta stöd med samma fördel kunnat drifva sin näring, som dock är ett mycket stort nationalekonomiskt intresse. Man kan se af Karl IX:s bref om lapparna och lappskatten, att redan då var det för staten nödigt att söka ordna samfärdseln mellan dessa fjälltrakter och svenska kusten vid Torneå. Sedan nu Luleå—Ofoten-järnvägen kommit till stånd, måste den bekvämaste utfartsvägen sökas öfver Kiiruna station, hvaraf den nu föreliggande landsvägen utgör den nordligaste delen.

Äfven andra för det allmänna och staten viktiga ändamål med väganläggningen finnas emellertid. Den föregående ärade talaren förstod märkvärdigt nog icke detta, då han frågade: Hvad kan det vara för allmänt intresse, som föranleder den? Jo, en kulturstat måste vara villig och skyldig att se till, att administrationen kan fullgöra sina åligganden och att lag, skick och ordning i alla landsdelar upprätthållas. Detta är en absolut omöjlighet i ödemark och stora fjälltrakter, om där icke finnas kommunikationsleder, och därför tillgodoser man ett stort och fosterländskt intresse genom att draga fram vägar genom dessa ödemarker, där sådant är möjligt, särskildt för vägunderhållets skull. — Nödvändigheten häraf är större, då det gäller en gränstrakt vid den östra landgränsen. På andra sidan gränsälven i Enontekis finnes en bofast finsk befolkning och hafva de finska lapparne sina flyttningsvägar. Dessa sammanblanda ofta sina hjordar med de svenska lapparnes, och detta framkallar lätt tvister, som böra undvikas och, om skador förorsakas från ena eller andra sidan, godtgöras och de skadelidande tillfredsställas, om ej gränstvister skola uppstå. Jag tror således, att jag ådagalagt det stora och viktiga intresset af att, delvis oberoende af odling och befolkning, här uppe bygga vägar. Detta intresse är så stort, att långt ifrån, som den siste talaren påstod, det vore en uppoffring af staten att bygga denna väg för Enontekis fattiga befolknings skull, det just är dessa Enontekis-bor, som för statsändamålet behöfvas. Utan dessa i Enontekis bosatta män är det hart när omöjligt, äfven för staten, att därstädes åstadkomma och underhålla någon väg.

Ang. en väganläggning i Norrbottens län.
(Forts.)

Ang. en väg-
anläggning i
Norrbottens
län.

(Forts.)

Den siste ärade talaren yttrade dessutom, vill jag minnas, att en fast befolkning tvärtom icke vore nödig där uppe i Enontekis. Jag har nyss angifvit ett skäl, hvarför detta är nödigt ur statssynpunkt. Men emot talet om, att det ej skulle löna sig att ha en befolkning däruppe, som man måste understödja, vill jag vidare erinra, att dock alla orter i vårt land fordomtima och Norrland i en ganska sen tid befunnit sig på nybyggets stadium, således på ett nödens och uppoffringarnas stadium, men småningom stigit till bärgning, ofta till rikedom. Det första nybygget i Norrbottens lappmarker anlades så sent som år 1740 af två blesserade veteraner från Karl XII:s krig, halta och lytta. Det anlades vid Glommersträck. Nåväl, detta nybygge har nu nära ettusen invånare, det vill säga mer än dubbelt hvad hela Enontekis socken har af fast bosatt befolkning. På samma sätt har äfven Stockholm från början varit ett nybygge; och den förste, som här röjde upp åker och byggde sig stuga, var med nödvändighet en fattig, hjälpbehöfvande man. Skulle man här ha hyllat den ärade talarens åsikt och alltid tänkt: »hvad skall man med några få människor så där på en öde fläck? Kör bort dem, exportera dem», så skulle det ej ha blifvit något af med befolkandet af hela vårt land och allra minst af Norrland.

Denna trakt är, liksom andra lappmarksbygder, längs sin västra gräns uppfylld af fjäll, rika på mineral, ehuru man ännu ej kunnat göra några närmare undersökningar i dessa oerhördt aflägsna bygder — man skall minnas, att de ligga mellan 60 och 70 mil ofvan Luleå och att det är 54 mil till Karesuando kyrkoby. Knappast ens den värsta grufjobbare har råd att utsända expeditioner så långt för att med eller utan kompassen leta efter grufanledningar. Men vi veta af geologerna, att åtskilliga sådana anledningar finnas. På andra sidan Kängämä älf är det icke så långt till Ivalojojoki, som är en guldförande flod. Huru förhållandena i denna trakt kunna utveckla sig, veta vi ej, men för närvarande kan ju kapitalet ej lockas dit, ens för undersökningar. Endast för dem erfordras landsväg.

Med detta vill jag emellertid hafva antydt, att äfven i denna klimatiskt vanlottade vrå finnas ganska stora möjligheter till utveckling. Landet är rikt på ångar och bevattninglägenheter med ymnig gräsväxt af större fetthalt och näringsvärde än på andra orter i riket, i följd hvaraf det är i stånd att med trygghet föda sin befolkning blott dessa lägenheter blifva tillvaratagna. Det är då, såvidt jag kan förstå, hvarken förnuftigt eller människovärdigt eller humant att tänka på att köpa bort invånarna däruppe och exportera dem till annan plats. Tvärtom borde vi understödja dem så mycket som möjligt, något som vi hittills gjort alldeles för litet. Statsutskottet har ju, exempelvis, i den här föreliggande frågan uppställt vida strängare fordringar för anslaget än Kungl. Maj:t. När man nu skall bygga en väg här, så skulle man väl, synnerligast om meningen är att hjälpa dessa stackars nybyggare och icke, som jag påstår, att tillgodose ett statsändamål, i alla

händelser icke betunga den medellösa befolkningen ytterligare. Men det är just hvad statsutskottet medverkar till, då det föreslår att pålägga dem, utom hela vägunderhållet, en medeltida hofveriskyldighet med arbete in natura. Dessa stackars fåtaliga nybyggare, som knappast ha råd att förse sig med matsäck under ett dylikt vägarbete, skola på dessa villkor sannolikt svara detsamma, som de svarat mig, då jag förehållit dem, att de skulle bereda sig en god och tryggad framtid med sin boskapsskötsel, om de blott kunde få sina bördiga ängsmarker röjda och bevattnade: »ja, det är nog sant, men vill landshöfdingen föda oss under arbetstiden.» Så komma de också att svara statsutskottet: »hvilken skall föda oss, medan vi bygga denna landsväg åt kronan» — åt *kronan*, komma de helt visst att säga, ty de ha den rätta uppfattningen, att, om än vägen ledes till deras trakt och bereder dem förmåner, det egentligen är kronan, som i främsta rummet behöfver vägen.

Härmed må nu för öfrigt vara huru som helst, så är det dock ej billigt att uppställa en sådan fordran, som statsutskottet här gjort. Och jag kan i denna min uppfattning stödja mig därpå, att det icke någonstädes finnes, mig veterligen, någon kulturstat med högfjäll eller alper, som ålagt befolkningen därstädes något sådant. Såväl i Norge som i det södra Europas alpländer är det enligt lag staten, som både bygger och underhåller högfjällsvägarna — dock i Norge i vissa fall med det undantag, att något bidrag fordras från länet eller »amtsformandskabet», som det där heter.

Jag skall ej uppehålla herrarne längre — jag har blott velat framhålla, att min åsikt om en sund kolonisationspolitik skiljer sig diametralt från den siste ärade talarens och äfven från den af honom åberopade försvarspolitikerna hos de gamla germanerna, sådan denna af Tacitus framställt, nämligen att ödelägga egna gränser för att hindra fienden från att komma fram. Det var länge sedan detta lärdes och efterföljdes, något som man blott torde känna från Tacitus. Redan för nära tvåtusen år sedan måtte emellertid germanerna ha upphört med den taktiken, ty sedan ha de med all kraft sträfvat att hålla äfven gränstrakterna i odling och kultur. Det senare borde vi efterfölja, icke det förra.

Jag ville gärna och borde kanske rätteligen yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, ty Konungen har varit nådig och välvillig, hvilket statsutskottet däremot ej varit. Men då utskottet står enigt och ett yrkande om afslag å dess hemställan möjligen skulle mera skada än gagna den goda sak, hvarom här är fråga, skall jag låta mig för närvarande nöjas med utskottets förslag.

Grefve Taube: Jag skall gärna erkänna, att billighetsskäl tala för bifall till denna Kungl. Maj:ts proposition; och jag kan gå så långt, att jag säger, att barmhärtighetsskäl äfven tala därför. Obarmhärtigt vore det däremot att, som den förste talaren ville, skicka bort hela befolkningen däruppe och göra trakten till ett öde land. Sådant kan man säga teoretiskt, men jag vågar påstå,

Ang. en väg-
anläggning i
Norrbottens
län.

(Forts.)

Ang. en väg-
anläggning i
Norrbottnens
län.
(Forts.)

att praktiskt låter det sig ej göra. Deras torfva är dem nog kär, fastän den är karg och dålig; och för jag dem bort till andra klimatiska förhållanden, är det ej sagdt, att de trifvas där. Dessutom, sedan nu på finska sidan anlagts vägar till det finska Enontekis för 380,000 mark, är jag öfvertygad att, om man toge bort befolkningen i det svenska Enontekis, skulle inflyttningar dit ske i sådant antal, att vi snart hade denna fråga uppe igen. Sådant lär väl ej kunna undvikas; bygd, som en gång blifvit upptagen, ödelägges ej åter utan alldeles särskilda anledningar.

Den förste talaren påpekade de militära farorna af den förslagna vägen. Jag erkänner villigt, att jag måhända ej förstår den saken så bra som han; men för min del tror jag ej, att dessa vådor äro så stora, att man blott för deras skull bör lämna hela detta område utan brukbara vägar — sådant vore hårdt och orättvist. Enontekis socken är till arealen större än de flesta af Sveriges län; och denna väg är nödvändig, för att dess inbyggare skola kunna få till sig några lifsförnödenheter. I det hänseendet kan jag berätta, att, då jag för några år sedan satt som ledamot i nödhjälpskommittén för Norrland, kom på vårsidan ett särskildt telegram från landshöfdingen i Norrbottens län med begäran, att vi, så fort det någonsin kunde ske, skulle skicka upp de förnödenheter, som afsåges för Enontekis, där det då stod ganska illa till; ty så fort det blef blidväder, funnes ej längre någon användbar väg ditupp och då finge folket svälta ihjäl.

Som sagdt, mycket synes mig tala för den kungliga propositionen; men då den näst föregående talaren, som belyst detta från flera sidor och som bättre än jag känner förhållandena där uppe, icke ansett sig kunna framställa annat yrkande än om bifall till statskottets förslag, skall äfven jag förena mig i denna hemställan.

Herr Fahlbeck: Må det tillåtas mig att i korthet svara några ord på de två sista talarnes anföranden.

Den högt ärade ledamoten af statskottet förklarade genast, att det varit barmhärtighetsskäl, som här varit bestämmande, och att det vore obarmhärtigt att flytta den befolkning, som vant sig vid lifvet däruppe, till bättre förhållanden. Mig synes detta vara ett underbart resonemang; jag förstår det icke. Icke skulle man göra något våld på dem genom att köpa deras eländiga hemman. Kom ihåg, mine herrar, att det här är fråga om ett öde land, liknande norra Sibirien. Om man köpte deras jord, kunde de ju sedan flytta hvar de ville; nog finge de för köpeskillingen tillräckligt med passande jord längre söderut. För resten kunde man ju bjuda dem nybyggen på kronans mark längre ned i Norrland. I intetdera fallet kan jag finna, att man skulle göra dem någon orätt eller ådagalägga någon obarmhärtighet.

Vidare anfördes, att, om befolkningen fördes bort från denna bygd, det nog snart blefve nya inflyttningar från finska sidan. Ja, det är möjligt, om icke kronan ägde området; men, sedan

kronan en gång förvärfvat det, finge naturligtvis ingen där sätta sig ned utan dess medgifvande. Och att man ej skulle tillåta några nya inflyttningar, är själfklart.

Så upptog talaren vidare den militära sidan af saken och yttrade, hvad man så ofta hört, att man ej för enbart militära skäl får uppoffra de ekonomiska intressena. Ja, men här ställer man emot hvarandra intressen af oerhördt olika vikt och värde. De militära skälen gälla ju hela vårt lands trygghet, och hvad är i jämförelse därmed det intresset, att dessa 450 själar, män, kvinnor och barn, få fortsätta lifvet i en bygd, som är så föga passande för bosättning? Om vi på den enda punkt af gränsen, där vi ha något att frukta, försvaga vår ställning genom en sådan väg som denna — är det något, som kan affärdas med orden: »bara militära skäl»? Jag har en annan uppfattning därvidlag.

För öfrigt förstår jag mycket väl statsutskottets hållning i denna fråga. Det är ju så, att, då man en gång kommit in i en tankegång, har man mycket svårt att komma ur den. Vi ha nu en gång råkat ut för en norrländsk svindel — icke ekonomisk svindel utan svindel åt hufvudet —, så att i fråga om öfre Norrland vårt klara omdöme håller på att fördunklas under inflytande af de locktoner, som ständigt uppstämmas för oss i tidningar och eljest af entusiaster för Norrland, såsom den näst siste talaren och många med honom. Statsutskottet har liksom förut regeringen fallit offer för dessa locktoner, och det har därvid hänt utskottet, hvad en dess högt aktade ledamot nyss sade om detsamma — att man ej sällan får sila mygg och svälja kameler. Utskottet har här icke silat mygg men slukat kamelen; att anrättningen serverats af Kungl. Maj:t har naturligtvis gjort den smakligare, men detta hindrar icke, att den likväl är — en kamel.

Sedan några ord gent emot den näst siste talaren. Han nämnde, att här af ålder varit en samfärdselled till Norge. Det betvivlar jag visst icke, nämligen en samfärdselled, använd af de nomadiserande lapparne. Om den åter användts af nybyggarna, vet jag icke. I alla händelser må man ihågkomma, att den väg, hvarom nu är fråga, icke går till Norge utan från Enontekis rakt söderut. Vidare nämnde han, att det skulle vara stridande mot statens värdighet att ej uppehålla lag och ordning däruppe. Ja, det är naturligtvis stridande mot statens värdighet att ej uppehålla lag och ordning, men detta resonemang som skäl för en bosättning är att gå i cirkel — man skulle låta folket bo kvar där blott för att uppehålla lag och ordning bland dem. Om man köpte ut dem, slapp man detta, utan att statens värdighet blefve ett ögonblick förminskad.

Den ärade talaren jämförde äfven förhållandet däruppe med det ursprungliga befolkandet af Sverige och framhöll, att exempelvis Stockholm också en gång varit nybygge. För att en dylik jämförelse skall något betyda, måste den tanken ligga bakom, att en gång Enontekis också skall blifva ett Stockholm. Men om än vårt land för ett eller flera tusen år sedan successivt byggts

*Ang. en väg-
anläggning i
Norrbottnens
län.*

(Forts.)

Ang. en väg-
anläggning i
Norrbottens
län.

(Forts.)

söderifrån, så lär väl ingen tro på möjligheten, att dessa obygderna någonsin skola bli tätt befolkade. Det förespeglas visserligen, att däruppe finns guld, så att det kunde bli ett svenskt Klondyke, men låt då i Guds namn det guldsökande kapitalet skapa bygd däruppe — vi behöfva ej göra det.

Nej, dessa föreställningar om öfre Norrlands utomordentliga utvecklingsmöjligheter äro i hög grad öfverdrifna. Visserligen heter det, att tron försätter berg, men att herr Berg eller någon annan skall kunna åstadkomma en storartad odling däruppe, tillåter jag mig betvifla.

Jag yrkar alltjämt afslag.

Herr Bildt: Jag ber endast att få yttra ett par ord. Den siste talaren yttrade, att man borde köpa in de eländiga hemmanen däruppe, pensionera invånarna och återställa bygden till hvad den bör vara — en ödemark. Ja, skulle man i alla tider ha resonerat så, undrar jag, hur Sverige nu skulle ha sett ut — hur det skulle ha gått med alla de bygder, som, fastän karga, brutits och där nu stora rikedomar hämtas. Jag tror icke, att det är tänkbart att utrota känslan för födelsebygden hos alla människor — med en del går det möjligen men icke med alla. För öfrigt lär man icke genom några lagstiftningsåtgärder kunna förhindra människor att bosätta sig, där de vilja, allra helst i en obygd. Då måste ju åtminstone kronans tillsyningsmän bo där.

Den siste talaren höll före, att vårt klara omdöme skulle, i fråga om förhållandena i öfre Norrland, ha blifvit på något sätt fördunkladt. Jag tror icke, att de beslut, kammaren fattat i norrlandsfrågor, ge anledning befara något sådant; och jag tror, att äfven denna fråga — som ju icke är så stor, som den vid första påseendet kan tyckas — bör lösas i samma riktning som dessa föregående frågor, d. v. s. så, att man för en gränssort gör hvad man kan göra utan alltför kännbara ekonomiska oppoffringar.

Hvad slutligen den militära sidan af saken beträffar, är det klart, att den undandrager sig offentlig diskussion. Men, äfven om möjligen germanerna på Taciti tid ansågo fördelaktigt att ha ödemarker vid gränserna, vet jag icke, om detta visade sig hjälpa. I allmänhet har nog det slaget militära försvarsåtgärder icke visat sig verksamt. Ej ens Tibet, som varit mer isolerad än något annat land, har i längden mäktat skydda sig på den vägen, utan därtill fordras nog lefvande stridskrafter och icke ödemarker.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Fahlbeck* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 28.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 22 och 42 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag för utarbetande af en redogörelse öfver ortnamn i Älfsborgs län m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 22 och 24 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 13, i anledning af väckt motion angående beredande af möjlighet för en viss majoritet inom kommun eller skifteslag att upplåta eller försälja vid storskifte eller laga skifte för gemensamt behof afsatt mark, och

n:o 14, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bestämmelser rörande forum och besvärstid för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 22 och 24 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 15, i anledning af väckt motion angående upphörande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämma.

*Ifrågasatt
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämma.*

Ifrågasatt
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.

(Forts.)

I berörda motion, n:o 172 inom Andra Kammaren, hade herr *M. Matsson* föreslagit, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke ordförande och vice ordförande i kyrkostämman skulle kunna väljas på samma sätt af kyrkostämman som ordförande och vice ordförande i kommunalstämma väljas af kommunalstämman, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar och tillägg uti nådiga förordningen om kyrkostämman samt om kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 jämte andra häraf berörda lagrum, som, i händelse pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman befunnes lämpligen kunna upphöra, af sådan förändring kunde påkallas.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr von Möller: Jag tycker det skulle vara sorgligt, om denna motion skulle af kammaren i stillhet begrafvas. Jag ber därför att få uttala min sympati för densamma. Jag skulle vilja formulera min åsikt i denna sak så, att jag skulle vilja befria prästerskapet från det själfskrifna ordförandeskapet, icke beröfva dem något. Jag tänker mig att, om prästens ställning i församlingen skall vara, hvad den bör vara, måste den väl uppbaras af kärlek och förtroende från sockenborna, och dessa böra därför icke i honom se en dem påtvungad i stället för en på kyrkostämman frivilligt vald ordförande. Jag tror nämligen att, om prästerna i vår tid skola kunna uträtta någonting, skall det vara genom sin personlighet och sitt inflytande, icke genom några lagbestämmelser eller någon maktställning.

Nu säger man, att de äro bäst kvalificerade för detta uppdrag. Det är också min åsikt. Jag tror, att man villigt erkänner, att prästerna såsom ordförande å kyrkostämmor i allmänhet hafva skött sig icke allenast klanderfritt utan äfven väl, men icke dess mindre tror jag, att den förändring, hvarom motionären nu anhållit, förr eller senare kommer till stånd. Jag är öfvertygad, att i flertalet församlingar kommer då prästen att blifva vald till kyrkostämmans ordförande. Det nuvarande förhållandet strider, såsom reservanterna säga, mot uppfattningen inom hela det kommunala lifvet, det strider mot den själfstyrelsens princip, som genomgår hela vår kommunalförfattning. Herrarne erinra sig huru det har gått med ordförandeskapet i Stockholms stadsfullmäktige. I denna kammare stred man i det längsta emot en förändring, men slutligen fick man ge med sig, och nu få stadsfullmäktige själfva välja sin ordförande.

Jag ber att i detta sammanhang få påpeka ett litet fel, som tyckes hafva insmugit sig i reservationen, där det talas om att »kommunalstämma, stadsfullmäktige och landsting alla själfva välja

sin ordförande». Det är naturligtvis tryckfel, ty landstingen välja icke sina ordförande men väl vice ordförande.

Motionären vill också, att kyrkostämman skall få utse vice ordförande. Nu finnes icke annan vice ordförande än den kyrkoherden själf förordnar. Jag kan icke tänka mig, att det skall vara angenämt hvarken för församlingen eller för kyrkoherden, att han vid vissa tillfällen, t. ex. i frågor som röra honom själf, skall vara part — det är ju blott sällan som genom domkapitlet utses en ordförande för något särskildt tillfälle. Det får då lätt en bismak af partiskhet. Är det väl rimligt, att, när man anser kommunens medlemmar på *kommunalstämma* hafva nog omdömesförmåga och klokhet att kunna välja en lämplig ordförande, betrakta samma människor, när de infinna sig på *kyrkostämma*, sakna förnuft och kompetens att bedöma, hvem som här kan vara den lämpligaste såsom ordförande, och därför böra de ej heller tillerkännas denna rättighet?

Jag bekänner, att jag icke kan fatta logiken i ett dylikt sätt att resonera.

Nog skulle det väl äfven för pastorn själf kännas angenämare att innehafva ordförandeskapet på grund af församlingens val än i följd af en föräldrad lagbestämmelse. Är han en *finkänslig* man, vågar jag påstå, att detta tvång ofta skall kännas pinsamt; och är han det *icke*, anser jag det verkligen vara beklagligt, att han skall ha rätt att emot församlingens vilja sitta på ordförandeplassen. Emellertid, jag känner ju mer än väl både kammarens åsikter och kutymen, som råder här, att icke i första taget bifalla några »nyheter», och själf anser jag, att det vore önskvärdt att söka få till stånd en revision äfven af andra bestämmelser i den gamla hederliga förordningen om kyrkostämma från år 1862. Så t. ex. beträffande kyrkorådets många underliga otidsenliga funktioner och pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i skolråd, och i sammanhang härmed borde man väl äfven skaffa folkskolan en egen öfverstyrelse, som en naturlig konsekvens af det beslut Riksdagen fattade förra året beträffande de allmänna läroverken.

Jag har velat uttala min sympati för hvad motionären föreslagit, och jag önskar honom ett hjärtligt välkommen åter, men jag skall icke i dag besvara kammaren med att göra något yrkande.

Herr Trygger: Då den siste ärade talaren icke gjort något yrkande om afslag å utskottets hemställan, skulle jag kunna tåga, men jag vill dock begagna tillfället att till protokollet fastslå det erkännande, som talaren gjorde af den nuvarande ordningen. Han erkände nämligen att man, i stort sedt, måste medgifva, att pastor på ett synnerligen förtjänstfullt sätt fullgör sitt ordförandeskap inom kyrkostämman, och det var, såvidt jag förstod, endast för att på detta område genomföra en allmän princip, som skulle behärska våra kommunalförfattningar, nämligen att valrätt till ordförandeskap tillkommer medlemmarna af kommunalrepresentatio-

*Ifrågasatt
upphörande
af pastors
själfskrifvenhet
såsom ordförande i
kyrkostämma.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.*

(Forts.)

nen, som han ansåg, att den af motionären föreslagna förändringen borde genomföras. Jag vill då nämna, hurusom han själf korrigerade reservanternas uttalande med afseende på en viktig kommunal representation, nämligen landstingen; och då den ärade talaren öfvergick till att, såvidt jag fattade honom rätt, säga, att det kunde kännas pinsamt för ledamöterna på kyrkostämman att hafva en ordförande, som de icke själfva hade valt, får jag för min del däremot anmärka, att det förefaller mig, som om han därvidlag förutsatte en finkänslighet, som öfverskrider vanliga människors mått. Ätminstone för mig är det tydligt, att hvar och en bör känna sig ytterst angenämt berörd däraf, att den, som sitter såsom ordförande, är den för platsen bäst kvalificerade.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr von Möller: Jag undrar, om icke lagutskottets ärade ordförande missuppfattat hvad jag sagt. Jag ansåg, att det borde för pastor kännas pinsamt att innehafva ordförandeskapet i kyrkostämman såsom påtrugad, ej på grund af stämmans frivilliga val, fast han kanske icke alltid själf känner det så. Dessutom är det tyvärr icke uteslutet, att den själfskrifne ordföranden kan vara både oduglig och olämplig för uppdraget. Jag sade, att det strider mot hela principen i den kommunala själfstyrelsen, och jag förstår icke, hvarför kommunen, konstituerad såsom kyrkostämman, skall påtvingas en ordförande, när den på kommunalstämman tillerkännes rätten att själf utse sådan.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 22 och 24 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bestämmelser i syfte att bidrag till aflöning af kyrkobetjäning skall utgå efter de grunder, som för kommunalutskylder i allmänhet äro gällande, och

n:o 17, i anledning af väckt motion angående befrielse för främmande trosbekännare att erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess prästerskap,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Ang. för-
ändrad lag-
stiftning rör-
ande verk-
ställighet af
icke laga
kraft ägande
utslag i brott-
mål.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 22 och 24 innevarande februari bordlagda utlåtande n:r 18, i anledning af justitieombudsmannens framställning angående förändrad lagstiftning rörande verkställighet af icke laga kraft ägande utslag i brottmål.

Uti sin till innevarande års riksdag afgifna och till lagutskottet hänvisade ämbetsberättelse hade justitieombudsmannen upptagit frå-

gan om förändrad lagstiftning rörande verkställighet af icke laga kraft ägande utslag i brottmål och i sådant afseende hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета samt för Riksdagen framlägga förslag till lag, enligt hvilken utslag, därigenom någon blifvit dömd till frihetsstraff på viss tid eller till bötesstraff, och hvilket ej underställts högre rätts pröfning, må kunna, efter det den dömden i behörig ordning förklarar sig med utslaget nöjd eller underlåtit att inom stadgad tid mot utslaget föra klagan, befordras till verkställighet utan hinder af åklagares eller målsägandes besvär.

Ang. förändrad lagstiftning rörande verkställighet af icke laga kraft ägande utslag i brottmål.

(Forts.)

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att Riksdagen, i anledning af justitieombudsmannens förevarande framställning, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, under hvilka villkor utslag, därigenom någon blifvit dömd till frihetsstraff på viss tid eller till bötesstraff, och hvilket ej underställts högre rätts pröfning, må kunna, utan hinder af att det ej vunnit laga kraft, befordras till verkställighet, samt låta utarbета och för Riksdagen framlägga det förslag till lag, hvartill denna utredning kunde finnas gifva anledning:

Herr Berlin: Den lagändring, som Riksdagens justitieombudsman här ifrågasatt och beträffande hvilken lagutskottet nu hemställt om utredning, är af synnerligen stor vikt. Den kommer, om den genomföres, att underlätta arbetet med straffverkställigheten för de myndigheter, som därmed hafva att taga befattning, den kommer därjämte att i högst väsentlig grad minska statens kostnader i och för denna angelägenhet, och, hvad som icke är minst viktigt, den skall för de sakfällda undanröja en hel del olägenheter och svårigheter, som på grund af nu gällande lagstiftning rörande verkställighet af icke laga kraft ägande utslag äro förenade med straffets undergående, men som lagstiftaren visserligen icke haft för afsikt att därmed förknippa. På grund af denna min uppfattning är det själfallet, att jag på det lifligaste ansluter mig till lagutskottets utlåtande. Men jag har icke velat lämna tillfället obegagnadt att i sammanhang härmed uttala min åsikt, att den nytta och den effektivitet, som man kan hafva att förvänta af lagändringen, icke blir synnerligen stor, därest icke samtidigt kommer till stånd en bestämmelse om rätt för vederbörande myndighet att upptaga s. k. nöjdförklaring och verkställa straff utan att äga tillgång till det utslag, hvarigenom straffet ådömts. För lämpligheten och nödvändigheten af en dylik bestämmelse hämtar jag stöd närmast från justitieombudsmannens framställning härom, hvilken finnes återgifven i utskottets utlåtande, vidare från högsta domstolens enhälliga utlåtande öfver det i Kungl. Maj:ts proposition till 1902 års Riksdag framlagda förslag till lag om verkställighet af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, och slutligen kan jag härför åberopa denna kammars uppfattning, sådan den fann sitt uttryck i kammarens

Ang. för-
ändrad lag-
stiftning rör-
ande verk-
ställighet af
icke laga
kraft ägande
utslag i brott-
mål.

(Forts.)

enhålliga beslut i anledning af denna proposition. Angående möjligheten att utan fara för misstag grunda verkställigheten af straff på bevis i stället för utslag vägar jag åberopa min egen erfarenhet från en tjänstetid, som numera icke kan anses så kort.

Här har ifrågasatts att utsträcka rättigheten till nöjdförklaring före besvärstidens utgång äfven till utslag, hvarigenom böter ådömts. Jag anser, att äfven härutinnan en lagförändring är nödig och nyttig. Dock vill jag framhålla, att en dylik nöjdförklaring bör tillståndas endast i de fall, där den till böter fällde uppenbarligen icke har eller under besvärstiden kan komma att få tillgång till böternas fulla gäldande, och under villkor, att detta förhållande styrkes af utmättingsman. Att däremot utsträcka verkställigheten af icke kraft ägande bötesbeslut äfven till de fall, då den skyldige äger full tillgång till böternas gäldande, anser jag vara att föra frågan på afvägar. Man kan i det fallet knappast tala om nöjdförklaring eller verkställighet. Om en person, som blifvit fälld till böter innan besvärstiden gått till ända, kommer och erbjuder sig att erlægga böterna, lärer väl bötesredogöraren eller uppboordsmannen icke kunna neka att taga emot dem, men härigenom har någon definitiv verkställighet ej ägt rum. Någon lagstiftning om att i förevarande fall en dylik verkställighet skall kunna ske synes mig icke heller vara af nöden. Har den till böter fällde, innan utslaget vunnit laga kraft, erlagt böterna och straffet sedan skärpes till frihetsstraff, är han själf ensam skulden därtill, och något annat lidande än hvad han själf förskylt, har icke blifvit honom förorsakadt. Sedan han utstått fängelsestraffet, återfår han böterna.

Jag har med detta uttalande velat tillkännagifva min åsikt i denna fråga och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: I anledning af den siste ärade talarens ytt-
rande skall jag be att få fästa uppmärksamheten därvid, att utskottet i sin motivering har tagit hänsyn till det önskemål han först uttalade, nämligen att fullständigt utslag ej skulle behöfva företes för ifrågavarande verkställighet. Utskottet hänvisar till det särskilda lagförslag, som utskottet vid 1902 års riksdag förordade. Däri gjorde sig, såsom den ärade talaren anförde, den åsikt gällande, som han i likhet med högsta domstolen ansåg vara den riktiga.

Hvad den senare af honom berörda frågan beträffar, nämligen verkställighet af bötesutslag, tror jag, att kammaren gör rätt uti att icke på något sätt söka binda Kungl. Maj:t i den utredning, som kommer att företagas, i händelse kamrarna bifalla utskottets hemställan. Den frågan löses icke så lätt, som man skulle kunna tro. Det låter visserligen ganska bra att säga, att bötesutslag, för så vidt det är uppenbart, att den dömde saknar tillgång till böternas gäldande, må kunna verkställas under vissa villkor, trots det att utslaget icke vunnit laga kraft, men att däremot, om den dömde äger tillgång till böternas gäldande, någon verkställighet

icke får äga rum. Det låter bra, men vi böra komma ihåg, att förvandling af böter enligt svenska straffrätten förutsätter, att den fällde icke äger medel till böternas fulla gäldande. Kan man således icke verkställa utslag, hvarigenom böter ådömts, kan man icke komma till något förvandlingsstraff. Och en sak är, hvilken betydelse det har, att en person frivilligt erlägger böterna; en *annan* sak är, huruvida man bör under vissa omständigheter låta icke kraftvunnet utslag gå till verkställighet. Jag har icke på något sätt velat göra gällande, att man icke skulle kunna anordna saken på det sätt, som den siste ärade talaren förutsatte, men jag vill säga, att frågan måste prövas noga, och det är icke lämpligt, att Riksdagens skrifvelse, ifall utskottets förslag antages, på något sätt får färg af en uppfattning i den ena eller andra riktningen.

Ang. förändrad lagstiftning rörande verkställighet af icke laga kraft ägande utslag i brottmål.

(Forts.)

Herr Berlin: Jag ber att få erinra, att jag icke förbisett hvad som i motiveringen säges om det af lagutskottet vid 1902 års riksdag förordade lagförslaget, men jag har särskildt hänvisat till justitieombudsmannens uttalande, emedan detta utgör stöd för min åsikt om nödvändigheten af att den föreslagna lagändringen, om den skall medföra någon nytta, måste förutsätta en bestämmelse om rätt att verkställa ådömdt straff, äfven om domstolens utslag icke är tillgängligt.

Hvad beträffar den af lagutskottets ordförande påpekade nödvändigheten af en ensidig utredning af förevarande fråga jämväl i afseende å bötesutslag, har jag däremot icke haft någon invändning att göra, då jag ju yrkat bifall till utskottets hemställan med begäran om denna utredning. Jag har emellertid velat uttala min uppfattning, som jag vidhåller, att denna utredning icke kan blifva så synnerligen fruktbringande i fråga om utsträckt rätt till nöjdförklaring jämväl för böteskyldig, som har full tillgång till böternas erläggande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo deputerades för vården af Första Kammarrens ekonomiska angelägenheter den 22 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, med anledning af väckt motion angående ändrad numrering af de i plenisalen anordnade platser för kammarens ledamöter.

Ifrågasatt omplacering af Första Kammarrens ledamöter i plenisalen.

Jämlikt protokollsutdrag af den 27 januari 1905 hade Första Kammarren till de ledamöter, som enligt § 5 i kammarens ordningsstadga hade att ombesörja kammarens ekonomiska angelägenheter, hänvisat en af herrar Lars Berg, A. F. O. Cederberg, Sv. Joh. Sandqvist, K. Bohnstedt, Vollrath Tham och I. von Stapelmohr väckt motion, n:o 10, hvori föreslagits att kammaren ville besluta,

*Ifrågasatt
omplacering
af Första
Kammarens
ledamöter i
plenisalen.
(Forts.)*

det dess ledamöter i kammaren skulle ordnas efter en i motionen angifven grund med omedelbar tillämpning tills vidare.

Deputerade hade i föreliggande utlåtande hemställt, att kammaren med bifall i hufvudsakliga delar till motionen måtte besluta, att i öfverensstämmelse med en vid utlåtandet fogad plan ändrad numrering af ledamöternas platser i kammarens plenisal skulle, så snart ske kunde, verkställas.

Herr Nyström, Carl: Den nu ifrågasatta omrangeringen utgår från den allmänna förutsättningen, att alla platser i denna kammare äro lika goda. Men denna förutsättning är ju icke riktig, ty åtminstone finnes en grupp af dem — måhända finnas flera —, som alls icke kunna sägas stå på samma nivå som de öfriga. Denna grupp skulle äfven efter ändringen vara utsatt för allahanda olägenheter, bland andra den, att det äsyftade ändamålet att hålla bankkamraterna i närheten af hvarandra i detta fall alls icke vinnes. En invändning är också den, att, om nu en grupp platser äro vanlottade och det således är en orättvisa, att de, som nu innehafva sådana platser, skola sitta kvar för alltid, blir det lika orättvist att sända upp till detta Sibirien och där kvarhålla en annan uppsättning. Alltså, huru man ställer sig, gör man orätt i denna fråga. Om nu en del af platserna äro dåliga, men både den nuvarande och den nya fördelningen innebär en orättvisa, huru skall det då hjälpas? Jag kan icke se någon annan utväg än en cirkulation, så att hvarje man i sin tur och hvarje uppsättning i sin ordning får smaka platsfördelningens sötna och bitterhet. I alla händelser, det må gå såsom man vill och såsom man på sista tiden ifrågasatt, så får jag säga, att frågan är ganska obetydlig. Men det är åtminstone mindre lämpligt att midt under brinnande riksdag, då vi redan intagit våra platser, låta oss uppföra sådana där kottiljongsturer.

Herr Anderson, Albert: Kammarens ärade ledamöter må icke föreställa sig, att ekonomideputerade äro så stora optimister, att de tro sig genom nu framlagda förslag hafva tillfredsställt alla kammarens ledamöter, och jag antager, att kammaren också finner det naturligt, att man icke genom ett förslag, detta må nu vara så omsorgsfullt som helst utarbetadt, kan tillfredsställa alla. Jag ber få nämna, att ekonomideputerade verkligen försökt flera metoder för att åstadkomma lämplig placering i kammaren, men ekonomideputerade hafva funnit det nu framlagda förslaget vara det bästa. Där hafva, såsom af utlåtandet framgår, tvenne synpunkter gjort sig gällande; den ena är, att ledamöterna från ett och samma valdistrikt skola kunna få sina platser så nära till hvarandra som möjligt, och den andra, att sittplatserna skola vara så anordnade, att vid voteringar ledamöterna från samma valdistrikt, hvilka skola efter hvarandra framgå till valurnan, kunna hafva i det närmaste samma väg ned till talmansbordet. Sådant

är ju icke förhållandet nu; men den af deputerade föreslagna förändringen kommer att i dessa båda hänseenden bereda förbättring af nuvarande förhållanden. En sak vill jag särskildt framhålla, och det är, att ledamöterna från Göteborgs och Bohus län blifva åtskilda på det sätt, att tre ledamöter komma på ena sidan närmast hufvudingången och tre ledamöter för länet på den andra sidan. Det är naturligtvis en stor olägenhet, som ekonomideputerade äro de första att erkänna, men huru vi än sökte anordna omnumreringen, kommo vi alltid till samma resultat i detta fall.

Jag tillåter mig hemställa om bifall till ekonomideputerades förslag.

Friherre Åkerhielm: För den nu föreliggande motionen hafva egentligen icke anförts mer än tvenne skäl; det ena skulle vara en önskan att sammanföra de särskilda länens representanter i grupper. Jag får för min del säga, att jag visserligen trifves utmärkt väl tillsammans med mina länskamrater, men min lokalpatriotism går icke så långt, att jag icke kan trifvas tillsammans äfven med andra kamrater i kammaren. Om nu, såsom antydt är, denna sammanföring af länsrepresentanterna skulle ansetts lämplig för att gifva dem tillfälle att rådgöra med hvarandra i särskilda fall, om man sålunda, om jag så får säga, vill tillskapa små länsrepresentationer inom kammaren eller kanske t. o. m. tänkt sig på detta sätt kunna utöfva en disciplinär kontroll öfver hvarandra, så är det något, som enligt min mening icke bör befordras, utan snarare motverkas. Jag undrar, om man icke träffar sakens kärna, då man säger, att motionen egentligen är föranledd af en önskan, helt naturlig för öfrigt, hos åtskilliga ledamöter, som icke äro synnerligt tillfredsställda med sina nuvarande platser, att få andra.

Det andra skäl, som här åberopas, är, att en sådan förändring som den föreslagna skulle vara fördelaktig vid voteringarna. Det är möjligt, att det skulle blifva något bättre i sådant afseende än det för närvarande är. Detta vill jag icke bestämdt förneka, men jag känner mig icke viss därom, förrän jag sett, huru det kommer att taga sig ut i praktiken. Å andra sidan får jag säga, att jag icke märkt någon svårighet vid voteringarna; jag har icke sett någon trängsel eller någon svårighet vare sig att komma till talmansbordet eller därifrån. Det var svårare i den gamla plenisalen med det mindre utrymme vi där hade, men om där någon gång inträffade kollisioner, var det nog icke så mycket beroende på platsernas anordning, utan mer därpå, att somliga ledamöter i kammaren, till sin natur något nervösa och ifriga att komma fram till talmansbordet, lämnade sina platser, innan de borde det, under det andra, alltför lugna, stannade för länge på sina platser, och kanske var man någon gång så upptagen af privata diskussioner, att man icke observerade sin tur. Allt detta åstadkom svårigheter vid voteringarna, och det blir naturligtvis icke afhjälpt genom en omplacering.

*Ifrågasatt
omplacering
af Första
Kammarens
ledamöter i
plenisalen.*
(Forts.)

Jag nämnde nyss, att jag antog förnämsta skälet till ändringsförslaget vara, att man önskade byta ut platser, som vore mindre gynnsamma mot sådana man tyckte vara bättre. Jag undrar, om vi kunna anse oss hafva fått tillräcklig erfarenhet om våra nuvarande platser. När jag kom hit vid riksdagens början och fann mig placerad där jag nu sitter, tänkte jag mig vara en af de lyckligast lottade af kammarens ledamöter, men jag har sedermera funnit, att man hör mycket illa från denna plats, under det att man t. ex. hör utmärkt väl från platserna längst upp. Vi behöfva få något mer erfarenhet om platserna, innan vi kunna rätt bedöma dem. För närvarande kunna, såsom jag för min del tror, inga andra platser betecknas såsom afgjort dåliga än de tre platserna på hvardera sidan om hufvudingången från kapprummet. Där har man framför sig hela trafiken af dem, som gå in och ut, och man är utsatt för allt drag, som uppstår vid gående genom dörrarna för att komma in i kammaren. Om man nu icke, såsom jag för min del vore böjd, finner lämpligast att åtminstone för någon tid låta placeringsfrågan anstå, synes mig skäl att taga i öfvervägande, huruvida icke dessa sex platser kunna helt och hållet slopas. Detta kan göras på flera olika sätt. Ett sätt vore att taga bort de tre platserna på denna sidan ingången och förlägga dem invid de platser, hvilka på den vid betänkandet fogade planen hafva numren 112, 127 och 146, samt förlägga de tre platserna på andra sidan ingången invid de med 109, 132 och 145 betecknade. De skulle då komma något längre från ingången samt vore skyddade för drag. Den enda olägenheten häraf skulle blifva, att på dessa två ställen ledamöterna komme att sitta tre och tre bredvid hvarandra i stället för att vara ordnade två och två. Ett annat sätt vore, om man anser önskligt, att symmetrien i anordningen bibehålles, att anordna dessa sex platser på annat håll i kammaren. Här finnes ju en upptagen plats bredvid n:o 150 här bakom, och det är vidare tillfälle, såvidt jag förstår, att anordna en plats bakom den, som i planen betecknas med 121, och likaledes på andra sidan salen en plats bakom den med 138 betecknade. Det finnes kanske också möjlighet att ordna tvenne platser bakom dem, som hafva numren 149 och 148 å denna sidan af salen samt 142 och 143 å den andra sidan. Det finnes slutligen en annan utväg, och det är att icke disponera några platser för talmannen och vice talmannen; tvenne platser äro nu reserverade för dem, och jag förmodar, att dessa utan afsaknad skulle kunna undvaras. Det förefaller mig vara en billig pretention, innan en omplacering företages, att undersökning först göres om möjligheten af sådana åtgärder, hvarigenom ingen behöfver placeras på dessa, som jag betecknat såsom afgjort dåliga platser. Naturligt är — det kunna herrarne väl förstå, och jag förmodar det äfven finnes ursäktligt — att mina sympatier för det föreliggande förslaget icke ökas därigenom, att meningen just är att på dessa sex platser placera representanterna för Bohuslän.

Jag hemställer om återremiss.

Herr Berg, Lars: Jag tillåter mig att för en gång taga till ordet från min egen plats, n:o 149, och detta för att visa, att bättre plats näppeligen står att finna i denna samlingssal. Jag vill därmed antyda, att skall man döma i denna fråga rätt, så bör man icke förutsätta, att till grund för motionen och nu föreliggande förslag ligga några enskilda funderingar och önskingar att komma till bättre läge, ty då vilseleder man sitt eget beslut. Härvidlag förhåller det sig så, i olikhet med hvad fallet var i kammarens gamla plenisal, att här finnas inga dåliga platser, och hvad bättre är, det finnes ingen lifsfarlig plats. Jag har suttit på en sådan plats under många års riksdagar, en plats, hvilken på hans dödsbädd ansågs af min företrädare hafva föranlett hans död, något, som äfven styrktes af hans läkare. Jag föranleddes icke då att föreslå ändring af platserna, jag föreslog icke ens, såsom en talare här i dag, att cirkulationsbruk skulle införas, emedan jag visste, att någon annan då skulle tvingas in på den plats jag innehade. Jag vill således påstå, att i detta fall icke finnes liksom i fråga om den plats, jag har äran intaga i denna kammare, icke kan finnas egoistisk hänsyn vid förslaget om ny numrering, utan är anledningen endast den, att då vi här fått tidsenliga och från de mest lysande utländska förebilder för parlamentshus hämtade anordningar, skola vi icke underlåta att förnuftslenligt begagna dem.

Det yttrades af nästföregående talare, att för voteringarna, med hänsyn till hvilka denna anordning särskildt är föreslagen, den egentligen icke skulle vara af nöden. Men om man ser, i hvilken massa — »en rudis indigestaque moles» — ledamöterna samlas nedanför talmansplatsen, hurusom oupphörligen den ena strömmen af röstande skall genombryta den andra, alla kommande från olika håll; huru en del på återvägen skall passera midt framför dem, som skola fram, måste man erkänna, att detta aldrig kan vara förnuftigt. Det är detta, som är hufvudanledningen till vårt förslag. Den andra är, att länskamraterna skola enligt kammarens arbetsordning följas åt. Detta är klokt och riktigt och det enda, som i denna sak är föreskrifvet, och då torde, synes det mig, med skäl fordras, att man rättar sig därefter. Samme talare yttrade vidare, att denna bestämmelse och denna åsikt, att länskamrater skulle komma närmare tillsammans, kanske stödde sig på en önskan om införande af en sorts disciplin. Nej, icke i den riktning han yttrade sig, men däremot är ju helt naturligt, att man finner ordning och skick fordra, att icke en kamrat rusar tvärs i vägen för den andre och hindrar honom att komma fram. När man sett, huru vid voteringarna hittills har försiggått, ser den oordnade samling, som tränges framför talmansplatsen, huru från olika håll de röstande korsa hvarandras vägar, så måste man önska, att en sådan disciplin blifver införd, att allt måtte så tillgå, att ingen hindrar den andre.

Vidare yttrades af samme talare, att möjligen de platser, som han ansåg sämst, kunde tagas bort. Det är visserligen sant,

*Ifrågasatt
omplacering
af Första
Kammarens
ledamöter i
plenisalen.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
omplacering
af Första
Kammarens
ledamöter i
plenisalen.
(Forts.)*

att de från talmannen mest aflägsna platserna skulle komma att intagas af de ärade ledamöterna för Bohuslän, men platserna äro i andra afseenden fördelaktiga; de äro de mest upphöjda i kammaren. Utan skada för kammaren torde emellertid nya platser icke kunna beredas i deras ställe.

I alla fall, om Bohusläns ärade representanter icke vilja intaga de upphöjda platser de såväl förtjäna, måste ju några andra ledamöter intaga dem, och man bör besinna, att saken icke bättras därigenom, att man lyckas rädda bohuslänningarne från den förmenta olyckan. Ty då man byter plats för att vinna en bättre, tvingas alltid en kamrat att intaga den lämnade, och därför är det ju icke något skäl att fästa sig vi den enskilda uppfattningen om platsernas olika värde. Det är min åsikt i saken.

Då kan man ju hellre tänka sig, såsom den förste talaren sade, att man låter ledamöterna hvarje riksdag cirkulera. Det är jag villig att instämna uti; men jag frågar honom, hvarför icke någon väckte förslag därom i det gamla riksdagshuset, där flera af kamraterna sutto på lifsfarliga platser. Men, som sagdt, arbetsordningen lägger icke något hinder i vägen för denna anordning. Tycker man icke om förslaget, som redan är antaget för dess del af Andra Kammaren och lärer brukas i utlandets parlament, kan man för öfrigt taga flera andra anordningar. För att åstadkomma en annan platsfördelning behöfde man endast förändra utgångspunkten eller taga den från höger i stället för från vänster eller börja med numreringen från en annan stolsgrupp. Hruu som helst, dömer man objektivt i denna fråga och vill man följa och begagna salens inredning, kan man icke gärna komma till så stor skiljaktighet från det förslag, som här föreligger, hvilket nu blifvit tillstyrkt och till hvilket jag yrkar bifall.

Friherre Lagerbring: Då hittills icke något afslagsyrkande blifvit under öfverläggningen framställt, skall jag anhålla att få framställa ett sådant. Jag kan icke finna, att ekonomideputerades förslag innefattar någon förbättring, åtminstone icke någon generell förbättring, och då man genom en återremiss fortfarande skulle hålla en fråga vid lif, som jag anser böra afgöras så snart som möjligt, är detta för mig ett skäl att yrka afslag på ekonomideputerades framställning.

Herr Nordenfalk: För mig ställer sig saken så, att den placering af kammarens ledamöter, som bestämts vid riksdagens början, säkert är enligt deras förmenande, som beslutit densamma, den bästa möjliga. Nu hafva ekonomideputerade på skäl, angående hvilkas beskaffenhet jag helt och hållet instämmer med friherre Åkerhielm, föreslagit en annan placering. Jag för min del är icke öfvertygad om, att deputerades mening har något företräde, och jag är ju i och med detsamma förhindrad att rösta för deras förslag redan på denna grund, då man ju icke kan medverka till en förändring, med mindre den innebär en förbättring. Motionä-

terna hafva ju själfva anmärkt, att ordnandet af platserna i denna kammare kan ske på flera sätt, och jag hemställer därför till kammarens ledamöter, huruvida det är skäl att efter allenast så kort tids samvaro i detta rum och då följaktligen så litet tillfälle bereds att pröfva, huru placeringen lämpligast skulle kunna ske, nu afgöra denna fråga, utan huruvida det ej är lämpligt, att rådrum lämnas oss till en annan riksdag att efter närmare skärskådande af förhållandena då bestämma oss och därför afslå betänkandet, hvilket jag ock yrkar.

*Ifrågasatt
omplacering
af Första
Kammarens
ledamöter i
plenisalen.
(Forts.)*

Herr Östberg: Det nämndes af den föregående talaren, att de personer, som haft att bestämma den placering, som skulle göras vid riksdagens början, tydligen hafva varit af den mening, att den anordning, som nu finnes, är den lämpligaste. Det torde emellertid icke vara riktigt att se saken sålunda. Då frågan om placeringen uppkom, framställdes inom fullmäktige i riksgäldskontoret förslag, att placeringen skulle göras ungefärligen så, som ekonomideputerade nu hemställt. Emellertid ansågs det då bland fullmäktige, att det vore riktigtast, att kammaren själf finge afgöra denna sak, och att det därför borde anses som en skyldighet för fullmäktige att vid uppsättandet af nummerplåtarna iakttaga, så långt möjligt, samma placering, som förekom i det gamla riksdagshuset. Men man får ingalunda däraf draga den slutsats, att fullmäktige ansågo denna anordning vara den i och för sig lämpligaste.

Jag tror för min del, att man icke får underskatta den fördel i afseende på voteringarna, som skulle vinnas genom den nu föreslagna ändringen. Det är ju alldeles uppenbart, att de komme att gå betydligt lättare, om placeringen gjordes så att säga radiellt, i stället för att ledamöterna nu äro placerade periferiskt. Denna fördel anser jag vara så stor, att den bör vara afgörande för frågan. Det är redan påpekadt, att alla platserna kunna anses vara lika goda, och det finnes i själfva verket icke något skäl, hvarför man skulle vilja bereda större fördel åt det ena länets representanter än åt det andras. Då det är antydt, att orsaken till det framkomna förslaget torde vara en önskan hos några kammarens ledamöter att få sina platser utbytta mot andra, tror jag, att man härvidlag ganska mycket misstager sig. Den önskan, att en förändring måtte göras, är liflig äfven hos personer, hvilka ingalunda genom en förflyttning få förmånligare platser. För min del vinner jag ingenting på en förflyttning — jag komme närmare den gröna gardinen —, men jag anser, att det föreliggande förslaget har så stora fördelar framför den nuvarande ordningen, att jag ber att få understödja ekonomideputerades förslag genom att yrka bifall därtill.

Herr Trygger: Det synes mig strida mot den upplåtning, som i allmänhet gör sig gällande i kammaren, att på skäl, sådana

*Ifrågasatt
omplacering
af Första
Kammarens
ledamöter i
plenisalen.*

(Forts.)

som de, hvilka här äro anförda, företaga en ny placering i kammaren. Här brukar man följa regeln att ej ändra ett faktiskt bestående förhållande utan att det faktiskt kan visas, att förändringen medför en verklig fördel. Nu har man visserligen påstått, att det måste gå illa vid voteringarna i det afseendet, att en hel mängd skoockar sig där nere och den ene hindrar den andre att komma fram. Men ännu har detta icke inträffat. Här föreligga endast teoretiska spekulationer om någonting, som enligt somligas mening kommer att ske, men icke något faktiskt förhållande, som har inträffat. Skulle man icke då kunna vänta och se, huruvida icke erfarenheten kommer att gifva vid handen, att vi kunna reda oss med den nuvarande placeringen? Skulle vi icke, med andra ord, kunna uppskjuta frågan till nästa riksdag? Visa sig olägenheter, kan 1906 års Riksdag göra en ändring, och då äro vi kanske i tillfälle att säkare bedöma, huru ändringen bäst kan försiggå. Visar sig åter den nuvarande anordningen god, så må vi låta den gamla satsen gälla: beatus possidens.

För min del har jag ingen önskan om förflyttning. I kammarens förra plenisal satt jag i närheten af motionären, och det var en synnerligen dålig plats. Nu har jag visserligen ock en plats, som är ganska dålig, men jag kan icke finna, hvarför någon annan borde hafva den platsen, och, som sagdt, några allmängiltiga skäl för förändring finnas icke, hvarför jag hemställer om afslag.

Herr Anderson, Albert: Det har framställts åtskilliga anmärkningar mot den föreslagna omnumreringen, och man har sökt att så godt sig göra låter försvara det nuvarande. En anmärkning har gjorts därom, att vid hufvudingången förekommer drag. Ja, det är nog sant, men det förekommer icke så mycket vid hufvudingången som vid den ingång, hvilken är närmast trappuppgången till kammaren.

Man har ock framkastat förslag om att anordna nya platser för att undvika att på ett, som jag medgifver, mindre lämpligt sätt dela Göteborgs läns representanter på ömse sidor om hufvudingången. Men då tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på, att den passage, som går närmast väggen i denna kammare bakom de numrerade platserna, redan är så smal, att man icke kan anordna några nya platser där. Man skulle kunna, säges det, taga bort platserna för talmannen och vice talmannen. Ja, det skulle ju visserligen kunna gå för sig, ty talmännen begagna ju icke sina platser under riksdagen, men riksdagen är dock samlad, innan talmännen blifvit utnämnda, och då skulle dessa kammarens ledamöter sakna platser, hvilket kanske ej heller vore så lämpligt.

Jag vill också, i afseende å de nuvarande olämpliga förhållandena vid voteringar, fästa uppmärksamheten på att län finnas, där ledamöterna, då de skola fram till talmansbordet, få gå i fyra särskilda gångar och kunna träffas först nedanför eller vid talmansbordet, en olägenhet, som väl är alldeles obestriddig.

Friherre Åkerhielm: Jag skall först anhålla att få bemöta ett par erinringar från den ärade talaren på norrlandsbänken. Han framhöll med styrka behovet af en ändring i och för vote-ringarna. Ja, i det afseendet kan jag fullt ansluta mig till hvad herr Trygger nyss yttrat. Men så ville talaren göra gällande, att vår nuvarande placering icke skulle vara öfverensstämmande med kammarens arbetsordning, och att man därför vore nödsakad att vidtaga en förändring. Jag kan icke förstå det, ty i så fall skulle vi hafva brutit emot arbetsordningen i alla tider. Uti den gamla plenisalen voro samma anordningar som dem vi nu hafva.

Det har vidare sagts, att man bör kunna anse alla platser i kammaren lika goda. Äfven om jag på det hela taget skulle kunna ansluta mig till den åsikten, vågar jag likväl fortfarande påstå, att de 6 platserna där uppe vid sidan om ingången i det afseendet skilja sig ifrån alla de öfriga platserna, att de verkligen äro mycket sämre, och det är af det skälet jag fortfarande vidblifver mitt yrkande om återremiss. Denna återremiss syftar ju icke på att bereda några ledamöter en fördel på de andras bekostnad, utan den afser endast att anordna placeringen så, att man undviker eller slopar dessa 6 platser. Jag tror, att den ärade talare, som före mig hade ordet, öfverdref ganska mycket, då han sade, att man icke skulle kunna anordna motsvarande antal platser på andra håll utan att det blefve för trångt i de öfre gångarna. Jag ber då att få erinra om en plats jag påpekat, hvilken redan står tom. Vidare är det alldeles gifvet, att tvenne platser, en bakom n:o 121 på planen och den andra bakom n:o 138, kunna anordnas utan att åstadkomma den minsta ökade svårighet att passera förbi. Hvad slutligen angår det skäl, som af den siste talaren åberopades för att bibehålla de platser, som äro reserverade för talmannen och vice talmannen, tror jag, att talaren får gifva mig rätt i, att talmännen nuförtiden utnämnas, förrän riksdagen är samlad, så att icke behöfva väl platser reserveras åt dem. Det är således alldeles gifvet, att åtminstone 5 platser finnas att utan vidare tillgå, och jag har den tillit till herrar deputerade för vår kammares ekonomiska angelägenheter, att de utan synnerligen stora svårigheter skola vara i stånd att finna äfven den sjätte platsen.

Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Unger: Jag vill blott fästa uppmärksamheten på, att om vissa platser, såsom friherre Åkerhielm tycktes förmena, äro så dåliga, att de ej kunna lämpligen användas, kan ju en förändring med dem vidtagas när som helst. För denna fråga om ledamöternas placering tror jag icke bör tagas andra hänsyn än de rent praktiska, hvilka framhållits af motionärerna och ekonomideputerade. Men är det så, att man framdeles skulle vilja verkställa en ny omreglering af platser, som kunna visa sig mindre lämpliga, kan ju detta låta sig göra efter hand, vare sig man

*Ifrågasatt
omplacering
af Första
Kammarens
ledamöter i
plenisalen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
om placering
af Första
Kammarens
ledamöter i
plenisalen.
(Forts.)*

vidhåller den nuvarande eller beslutar sig för den föreslagna nya regleringen.

Beträffande frågan om cirkulationen, så behöfver icke heller den nödvändigt lösas i sammanhang med denna fråga om placeringen. Den synes mig mycket enkel. Och som hvad i betänkandet föreslås är mest praktiskt, såsom bäst lämpadt efter de lokala förhållandena, yrkar jag bifall till deputerades förslag.

Friherre Palmstierna: Jag anhåller att få instämma med den siste talaren uti hans hemställan om bifall till kommitterades förslag. Det torde väl få anses ganska ändamålsenligt, att placeringen lämpas efter själfva inredningen af plenisalen, likasom anordningarna i den gamla plenisalen voro lämpade efter förhållandena där, och då bör väl också placeringen här anordnas efter radialsystemet. De tvenne hufvudskälen, som ekonomideputerade hafva anført, att länen komma tillsammans och voteringarna underlättas, synas mig ganska talande. Det är nu visserligen otur, att Göteborgs läns representanter fått sämre platser än de hade förut, men några kunde väl icke undgå att få sämre platser, och dessa platser voro ju icke särskildt predestinerade för dem, utan händelsen har fogat det så.

Jag hemställer om bifall.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad deputerade hemställt skulle bifallas, dels att deputerades hemställan skulle afslås, dels ock att utlåtandet skulle visas åter till deputerade.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till deputerades hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits afslag å deputerades hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens ekonomideputerade hemställt i sitt utlåtande n:o 1, röstar

Ja ;

Den, det ej vill, röstar

Nej ;

Vinner Nej, afslås deputerades hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 47 ;

Nej — 57.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets den 21 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 21 och 22 i denna månad bordlagda memorial n:o 6, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Falun, Halmstad, Jönköping, Kalmar och Växjö, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Herr vice talmannen yttrade, att han, efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren, finge hemställa, att Första Kammaren ville besluta att vid det sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 1 nästkommande mars, utse elektor och suppleanter för anställande af föreskrifna val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 11, angående vissa delar af tullbevillningen; och

n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.

Maj:ts angående förändrade bestämmelser i fråga om denaturering af brännvin; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende samt till lag om ändrad lydelse af 58 och 122 §§ i strafflagen för krigsmakten, dels ock en med föranledande af berörda proposition afgifven motion.

Ledighet från riksdagsgöröromålen beviljades herr *Dieden* och friherre *Trolle* under 10 dagar, för båda räknadt från den 27, samt herr *Weinberg* under 12 dagar från och med den 27, allt innevarande februari.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammären åtskildes kl. 2,37 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
